

Stichting CBR

T.a.v. de algemeen directeur en de voorzitter OR,

mevrouw mr. S.M. Z en de heer C.M. L

Postbus 5301

2280 HH RIJSWIJK

Amsterdam, 16 juli 2012

Geachte mevrouw Z, en geachte heer L

Voor u ligt het eindrapport van het onderzoek van Integis. Dit onderzoek was gericht op het vaststellen van de grondslagen van de inkomende en uitgaande financiële stromen van Stichting Toeslagfonds CBR alsmede naar de daarbij betrokken personen en partijen. Het onderzoek heeft zich uitgestrekt over de periode vanaf 1980 tot en met 2010.

De aanleiding van het onderzoek waren de door de Ondernemingsraad van de Stichting CBR (hierna: CBR) herhaaldelijk en gedurende meerdere jaren geuite vermoedens dat zich onregelmatigheden hebben voorgedaan rond de pensioengelden van werknemers van CBR. Gedurende de afgelopen jaren zijn dienaangaande meerdere onderzoeken uitgevoerd die naar de mening van de Ondernemingsraad gemeen hebben dat deze niet tot algehele duidelijkheid hebben geleid. In het rapport van Integis wordt ingegaan op de bevindingen van de eerdere onderzoeken en de vermoedens die daaruit zijn voortgevloeid.

Vorenstaande is voor u reden geweest Integis opdracht te verstrekken om een onderzoek met een forensisch karakter te verrichten. Daartoe zijn de conclusies van de eerdere onderzoeken in kaart gebracht, op grond waarvan door de opdrachtgevers een selectie is gemaakt van de nader te onderzoeken objecten. Deze insteek was gericht op het realiseren van een effectief onderzoek; zo zouden de opdrachtgevers afhankelijk van de bevindingen kunnen besluiten al dan niet nader onderzoek te (laten) verrichten.

De opdrachtgevers hebben een begeleidingscommissie, bestaande uit de heren prof. dr. mr. M. Pheijffer RA (Nyenrode Business Universiteit), prof. dr. D.M. Swagerman (Rijksuniversiteit Groningen) en dr. J. Joling RA (voorzitter, NautaDutilh NV), gevraagd te adviseren over keuzes ten aanzien van de aard, omvang en diepgang van het onderzoek. Wij hebben diverse keren overleg gevoerd met de opdrachtgevers en de onderzoekers van Integis, alsmede input geleverd op door Integis opgestelde concepten. Op basis van open communicatie met betrokkenen hebben wij invulling kunnen geven aan onze opdracht.

De begeleidingscommissie is van mening dat het onderzoek op een effectieve en efficiënte wijze heeft plaatsgevonden, met een diepgang (lees: mate van detail) waarbij naar onze mening de relevante feiten en omstandigheden aan de orde zijn gekomen. Naar onze mening is het onwaarschijnlijk dat aanvullende onderzoekswerkzaamheden - mede in het licht van alle eerder uitgevoerde onderzoeken - tot nieuwe inzichten zullen leiden. Daarbij speelt ook een rol dat van een aantal onderwerpen eenvoudigweg niet meer informatie voorhanden is en nader onderzoek dus geen toegevoegde waarde zal hebben, maar wel onevenredige kosten met zich meebrengt. De begeleidingscommissie beveelt de opdrachtgevers dan ook aan om af te zien van nader onderzoek.

Het onderzoek van Integis heeft geleid tot de vaststelling van meerdere onregelmatigheden van uiteenlopende aard en ernst. De onregelmatigheden zien overigens niet op onrechtmatige bevoordeling van personen en/of partijen. Voor zover de onregelmatigheden, al dan niet van formele aard, hebben geleid tot materiële gevolgen, heeft grotendeels correctie in latere jaren plaatsgevonden.

Het is aan de opdrachtgevers in deze overeenstemming te bereiken over de verdere financiële afdoening. Daarbij wordt opgemerkt dat bij het bereiken van overeenstemming de redelijkheid van partijen voorop dient te staan: het onderzoek van Integis en de daaraan voorafgaande onderzoeken tonen aan dat sommige feiten en omstandigheden verschillend geïnterpreteerd kunnen worden. Met deze vaststelling zal de rechter bij een eventueel te starten juridische procedure ook te maken krijgen. Diens oordeel over de mogelijke geschilpunten is daarmee volstrekt ongewis. Toch een oordeel vragen aan de rechter brengt nog meer kosten alsmede een procesrisico met zich.

De begeleidingscommissie beveelt de opdrachtgevers aan af te zien van strafrechtelijke, civielrechtelijke en/of tuchtrechtelijke acties. De bevindingen (als geheel) geven daar geen dan wel onvoldoende aanleiding toe en de onregelmatigheden hebben zich bovendien over het algemeen geruime tijd geleden hebben voorgedaan, terwijl dergelijke gerechtelijke procedures een strikte(re) bewijsopdracht vergen.

Samengevat is onze afdrank: er is naar weerbarstige en complexe materie een deugdelijk onderzoek verricht door Integis, leidend tot een duidelijke rapportage. De belanghebbenden zullen met dit rapport voldoende geïnformeerd zijn en zouden in redelijkheid tot een oplossing moeten komen teneinde een streep onder het verleden - waarin dus naar nu is vastgesteld onregelmatigheden zijn voorgekomen - te zetten.

Hiermee beschouwen wij onze werkzaamheden als beëindigd, onder dankzegging voor het in ons gestelde vertrouwen.

Met vriendelijke groet,

namens de Begeleidingscommissie

J. Joling (voorzitter)

Rapportage voor
algemeen directeur van CBR en voorzitter OR van CBR

inzake

Onderzoek financiële stromen STF

Inhoudsopgave

1	Leeswijzer	2
2	Aanleiding en opdrachtformulering	2
3	Terbeschikkingstaande bescheiden	3
4	Verrichte werkzaamheden.....	4
5	Het kader van het onderzoek.....	8
6	Beperkingen van het onderzoek.....	9
7	Samenvatting specifieke bevindingen.....	10
8	Bevindingen van algemene aard	35
9	Het al dan niet aanwezig zijn van financiële consequenties	44

Bijlagen:

1. Overzicht van in dit rapport gebruikte afkortingen
2. Brief d.d. 25 juli 2011 van Intégis aan algemeen directeur van CBR en voorzitter OR van CBR, inclusief bijlage
3. Aandachtspunten uit opdrachtformulering onderzoek
4. Overzicht ordners / archiefmappen centrale archief en directiearchief van CBR
5. Overzicht bescheiden kluis hoofdkantoor van CBR
6. Overzicht bescheiden archief OR van CBR
7. Normenkader
8. Interviews
9. Wederhoor
10. Leden gremia: directie en RvT van CBR, bestuurders van STF, SPrePF, SPF-0 en SPF.
11. Overzicht beschikbare notulen van bestuursvergaderingen van STF

1 Leeswijzer

01. Voor u ligt het rapport naar aanleiding van het door Integis BV verrichte onderzoek met een forensisch karakter dat is uitgevoerd in opdracht van de algemeen directeur van Stichting Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR), mevrouw mr. S.M. Zijderveld, en de voorzitter van de Ondernemingsraad van CBR, de heer C.M. Lange.
02. Het rapport bestaat uit de verantwoording van het door ons verrichte onderzoek, de bevindingen en de eventuele financiële consequenties. De bevindingen zijn gebaseerd op hetgeen is weergegeven in de navolgende delen:
  1. STF (Stichting Toeslagfonds CBR) tot overgang naar NN (Nationale Nederlanden)
  2. Statutenwijziging STF van 23 maart 1999 en bestemmingswijziging depot 12971
  3. Historie Pensioenverzekeringsovereenkomsten en met STF samenhangende aspecten, & Historie Structuur en organisatie van CBR
  4. Financiële Verantwoording
  5. Mutaties depot 12971 en Mutaties depot 32041
03. In verband met de leesbaarheid is gebruik gemaakt van afkortingen; wij verwijzen naar bijlage 1 voor de in dit rapport gebruikte afkortingen.

2 Aanleiding en opdrachtformulering

04. De aanleiding van het onderzoek kan als volgt worden samengevat.
05. De Ondernemingsraad (OR) van CBR heeft herhaaldelijk en gedurende meerdere jaren vermoedens geuit dat zich onregelmatigheden hebben voorgedaan ter zake de pensioengelden van werknemers van CBR. Naar aanleiding daarvan uitgevoerde eerdere onderzoeken leverden in de ogen van de OR niet afdoende duidelijkheid. Tegen die achtergrond hebben de algemeen directeur van CBR en de voorzitter van de OR gezamenlijk besloten om een opdracht te verstrekken tot het verrichten van een onderzoek met een forensisch karakter, met als doel om over de (voornaamste) openstaande vraagpunten duidelijkheid te verkrijgen.
06. Daartoe heeft Integis BV eerst een inventariserend en oriënterend onderzoek verricht. De doelstelling van dit onderzoek was om op basis van de uitkomsten in gezamenlijk overleg de (concrete) objecten van onderzoek te kunnen vaststellen.

07. Naar aanleiding van dit inventariserend en oriënterend onderzoek heeft Integis BV op 25 juli 2011 een brief opgesteld (zie bijlage 2). Op basis van de brief en de daarbij gevoegde bijlage (opgenomen als onderdeel van bijlage 2), alsmede de brieven en notities van de OR d.d. 18 januari 2011, 6 juli 2011 en 27 juli 2011, hebben de algemeen directeur van CBR en de voorzitter van de OR Integis BV opdracht verstrekt een onderzoek te verrichten met de navolgende opdrachtformulering:

Integis BV verricht een toedrachtsonderzoek naar de grondslagen van de inkomende en uitgaande financiële stromen van Stichting Toeslagfonds CBR alsmede naar de daarbij betrokken personen en partijen.

08. In bijlage 3 zijn de aandachtspunten (alle ontleend aan eerder verrichte onderzoeken zoals opgenomen in bijlage 2) die deel dienden uit te maken van het onderzoek opgenomen. Voor zover relevant, komen de bevindingen dienaangaande expliciet dan wel impliciet aan de orde in dit rapport.
09. De keuze voor genoemde opdrachtformulering alsmede de keuze voor de in bijlage 3 opgenomen aandachtspunten is mede ingegeven door de gedachte dat op deze wijze een relatief omvangrijk deel van de belangrijkste bevindingen naar aanleiding van de eerdere onderzoeken onderdeel zouden uitmaken van (nader) onderzoek door Integis BV.
10. Het accent van het onderzoek heeft primair gelegen op de periode vanaf 1994, het moment waarop het tot dan opgebouwde vermogen van STF werd overgedragen aan CBR en ondergebracht bij NN.

3 Terbeschikkingstaande bescheiden

11. Naast gegevens uit openbare bronnen hebben wij de beschikking gehad over navolgende bescheiden:
- Bescheiden die wij hebben aangetroffen in (de verschillende ruimten van) het centrale archief van CBR gevestigd aan de Polakweg te Rijswijk. Een overzicht van de ordners / archiefmappen, waarin wij relevante bescheiden hebben aangetroffen, is bijgevoegd als bijlage 4;

- Bescheiden die wij hebben aangetroffen in het directiearchief van het hoofdkantoor van CBR te Rijswijk. Een overzicht van de ordners / archiefmappen, waarin wij relevante bescheiden hebben aangetroffen, is bijgevoegd als bijlage 4;
  - Bescheiden die wij hebben aangetroffen in de kluis op de zevende etage van het hoofdkantoor van CBR te Rijswijk. Een gedetailleerd overzicht van deze bescheiden is bijgevoegd als bijlage 5;
  - Bescheiden uit het archief van de OR van CBR. Een gedetailleerd overzicht van deze bescheiden is bijgevoegd als bijlage 6;
  - Bescheiden en (digitale) gegevens die gevraagd of ongevraagd ter beschikking zijn gesteld door geïnterviewden;
  - Bescheiden en (digitale) gegevens die ons desgevraagd ter beschikking zijn gesteld door medewerkers van CBR.
12. Wij merken op dat de volledigheid en juistheid van de terbeschikkingstaande bescheiden niet zijn gewaarborgd. Wij verwijzen naar hoofdstuk 6.

4 Verrichte werkzaamheden

4.1 Inleiding

13. In dit hoofdstuk worden de verrichte werkzaamheden beschreven.
14. Het onderzoek is begeleid door een commissie bestaande uit drie onafhankelijk en objectief deskundigen:
- De heer dr. J. Joling RA, verbonden aan NautaDutilh NV te Amsterdam;
  - De heer professor dr. mr. M. Pheijffer RA, verbonden aan Nyenrode Business Universiteit;
  - De heer professor dr. D.M. Swagerman, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen.
15. De begeleidingscommissie heeft gevraagd en ongevraagd geadviseerd over keuzes ten aanzien van de aard, omvang en diepgang van het onderzoek en uit dien hoofde een belangrijke rol gespeeld bij het vaststellen van de scope van het onderzoek als geheel.
16. De leden van de begeleidingscommissie, de opdrachtgevers en een vertegenwoordiging van Integis BV hebben naar behoefte overlegd.

4.2 Inventarisatie en analyse beschikbare bescheiden

17. Wij hebben de ons terbeschikkingstaande relevante bescheiden geïnteriseerd en geanalyseerd.

4.3 Onderzoek in openbare bronnen

18. Wij hebben onderzoek in openbare bronnen verricht teneinde relaties tussen natuurlijke personen en rechtspersonen vast te stellen.

4.4 Het identificeren van de financiële stromen

19. De doelstelling van onderhavig onderzoek heeft met zich meegebracht dat de volledigheid en juistheid van de financiële stromen van STF dienden te worden vastgesteld.
20. De rechtspersoon STF heeft echter vanaf circa 1994 geen eigen, separate financiële administratie gevoerd en beschikte vanaf dat moment evenmin over een eigen, op haar naam gestelde, bankrekening. De financiële administratie van STF maakt deel uit van de financiële administratie van CBR.
21. In de financiële administratie van CBR konden bijna zesduizend relevante boekingsregels worden geïdentificeerd die betrekking hebben op STF over de periode vanaf 1998. Het is niet uit te sluiten dat zich onder de overige beschikbare - miljoenen - boekingsregels meer relevante boekingsregels bevinden die betrekking hebben op STF, maar die niet op basis van specifieke zoektermen als zodanig kunnen worden geïdentificeerd.
22. Daar komt bij dat de boekingsregels in voorkomende gevallen complex van samenstelling zijn zodat de aard en de omvang van de relevante financiële stromen niet op een effectieve en efficiënte wijze konden worden vastgesteld.
23. Mede in het licht van de constatering dat er verschillen bestaan tussen de onderlinge vorderingen en schulden tussen STF en CBR in de respectievelijke jaarverslagen, hebben wij besloten dat de mutaties in de administratie van CBR geen uitgangspunt konden zijn voor het onderzoek.

24. In het verlengde hiervan hebben wij vastgesteld dat de jaarrekeningen als onderdeel van de jaarverslagen van STF extracomptabel tot stand zijn gekomen, met name op basis van opgaven van NN en opgaven van de salarisadministratie van CBR. Derhalve konden de jaarverslagen evenmin als uitgangspunt worden gehanteerd ten behoeve van het vaststellen van de volledigheid en juistheid van de financiële stromen.
25. De (gearchiveerde) bescheiden konden ook niet als uitgangspunt worden gehanteerd, met name omdat de volledigheid hiervan niet is gewaarborgd. Hier gaan wij in paragraaf 8.4 nader op in.
26. Al het vorenstaande tezamen heeft geleid tot de keuze om de financiële stromen van STF vast te stellen aan de hand van de afschriften van de zogenaamde RCO's (rekening-courantoverzichten) van depot 12971. Teneinde de volledigheid en juistheid van de aldus geïdentificeerde financiële stromen te kunnen waarborgen, hebben wij gebruik gemaakt van de mutaties in rekening-courant tussen STF en CBR, de jaarverslagen van STF en CBR alsmede de beschikbare bescheiden.
27. Voorts hebben wij op grond van de ons terbeschikkingstaande gegevens, een inventarisatie gemaakt van, gerelateerd aan de opdrachtformulering, voor het onderzoek relevante normen. Deze relevante normen hebben wij opgenomen in een (formeel) normenkader dat is bijgevoegd als bijlage 7. Waar mogelijk en relevant zijn onze bevindingen getoetst aan het normenkader.
28. Tot slot merken wij op dat, in overleg met de opdrachtgevers en de begeleidingscommissie, geen onderzoek heeft plaatsgevonden naar de juistheid en volledigheid van de financiële stromen die betrekking hebben op uitkeringen aan deelnemers.

4.5 Interviews

29. Een overzicht van de door ons voor een interview uitgenodigde en door ons geïnterviewde personen is bijgevoegd als bijlage 8.
30. Alle geïnterviewden zijn door ons schriftelijk uitgenodigd voor het interview. In deze uitnodiging zijn de onderzoeksdoelstellingen en een passage over de gespreksonderwerpen

opgenomen. Verder bevatte de uitnodiging mededelingen omtrent de aanwending van het verslag. Tot slot is geïnterviewden medegedeeld dat medewerking aan het interview geschiedt op basis van vrijwilligheid en dat het een ieder vrij staat zich tijdens het gesprek te laten bijstaan door een derde.

31. Van de interviews zijn verslagen opgesteld. Geïnterviewden hebben concepten van deze verslagen kunnen aanpassen waarna accordering heeft plaatsgevonden.

4.6 Wederhoor

32. Wij hebben de navolgende personen schriftelijk uitgenodigd om kennis te nemen van de voor hen relevante delen van het concept van dit rapport met het verzoek de vermelde feiten en omstandigheden op juistheid en volledigheid te becommentariëren:
- Vertegenwoordigers van Ernst & Young Accountants LLP¹;
  - De heer mr. C.J. Kraaiveld, kandidaat-notaris DBBW;
  - Mevrouw mr. E.J.J.E. van Leeuwen-Schut, voormalig voorzitter van de RvT van CBR;
  - De heer G. Pit, voormalig secretaris van STF;
  - De heer mr. R. Prins, voormalig lid (vicevoorzitter) van de RvT van CBR;
  - De heer drs. P. Tau, voormalig financieel directeur van CBR en voormalig voorzitter van STF;
  - De heer J.P. Vaessen, voormalig algemeen directeur van CBR en voormalig voorzitter van STF.
33. De procedure van wederhoor alsmede de inhoudelijke reacties zijn opgenomen in bijlage 9.
34. Voor zover inhoudelijk relevant zijn de reacties verwerkt in de teksten van dit rapport.
35. Wij merken op dat, nu het principe van wederhoor niet (in volle omvang) haar beslag heeft kunnen krijgen, wij mogelijksterwijs niet bekend zijn met alle relevante feiten. Nadrukkelijk wijzen wij erop dat de in dit rapport opgenomen bevindingen gelezen dienen te worden in samenhang met het ontbreken van reacties in het kader van wederhoor.

---

¹ Wij hebben in het kader van het wederhoor de eerder geïnterviewde medewerkers van Ernst & Young Accountants LLP benaderd. In de lijn van hetgeen in het verslag van het interview met deze medewerkers is opgenomen, vindt geen vermelding van de namen van de medewerkers plaats.

5 Het kader van het onderzoek

36. Het onderzoek heeft plaatsgevonden met toestemming van de Raad van Toezicht van CBR.
37. De algemeen directeur van CBR, tevens opdrachtgever, heeft STF gevraagd om medewerking te verlenen aan het onderzoek. De voorzitter van het bestuur van STF, in de persoon van de heer D. van Setten, heeft in antwoord daarop het volgende bericht: ‘Bij brief van 12 december jl. verzocht u het bestuur van de Stichting Toeslagfonds CBR om medewerking te verlenen aan het toedrachtsonderzoek dat thans bij CBR wordt uitgevoerd door Intégis BV. Die medewerking zou moeten inhouden, dat ons bestuur toestemming verleent aan CBR en de onderzoekers om te kunnen beschikken over alle bescheiden, correspondentie, de besluitvorming en de administratie van de Stichting Toeslagfonds CBR. Na raadpleging van het bestuur, kan ik u mededelen, dat ons bestuur er waarde aan hecht volledig mede te werken aan het toedrachtsonderzoek. Wij verlenen daarom de door u gevraagde toestemming zonder enig voorbehoud.’
38. Verder heeft de algemeen directeur van CBR SPF gevraagd om medewerking te verlenen aan het onderzoek. De voorzitter, in de persoon van de heer S. van Vuure, en de plaatsvervangend secretaris, in de persoon van de heer W.F.H. van Toor, hebben hierop als volgt bericht: ‘Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds CBR gaat akkoord met uw verzoek om toestemming te verlenen aan Stichting CBR, en daarmee aan de onderzoekers van het toedrachtsonderzoek pensioendossier, om te kunnen beschikken over alle bescheiden, correspondentie en administratie van ons fonds.’
39. Wij hebben de opdracht uitgevoerd en over de uitkomsten gerapporteerd in overeenstemming met de bepalingen volgens de Verordening Gedragscode (VGC) van het Koninklijk NIVRA². Op grond van vaktechnische redenen zijn wij gehouden u mee te delen dat de aard van de uitgevoerde werkzaamheden inhoudt dat op het genoemde cijfermateriaal geen accountantscontrole is toegepast, terwijl tevens geen beoordelingsopdracht is uitgevoerd. Eén en ander impliceert dat aan ons rapport geen zekerheid omtrent de getrouwheid van financiële informatie, anders dan ter zake de aspecten zoals door ons onderzocht en waarover

---

² NIVRA is opgegaan in de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). Dit is de nieuwe fusieorganisatie waarin het NIVRA en de NOvAA hun krachten bundelen.

dienovereenkomstig door ons in dit rapport feitelijk wordt gerapporteerd, kan worden ontleend.

40. Het rapport (of delen daarvan) mag zonder onze voorafgaande schriftelijke toestemming niet, in welke vorm dan ook, aan derden ter beschikking worden gesteld, anders dan verplicht bij of krachtens wet of gerechtelijk oordeel. Daarnaast is het u niet toegestaan zonder voorafgaande schriftelijke toestemming uit het rapport (of delen daarvan) te citeren of te laten citeren, al dan niet met bronvermelding.

6 Beperkingen van het onderzoek

41. In hoofdstuk 8 geven wij een overzicht van bevindingen van algemene aard. Deze algemene bevindingen zijn van invloed geweest op de aard en omvang van de onzerzijds verrichte werkzaamheden, maar naar onze mening niet in die mate dat de grondslag van onze bevindingen in ernstige mate is aangetast. Ze hebben er vooral toe geleid dat informatie op andere, vaak omslachtiger wijze, achterhaald moest worden. Dit laat onverlet dat wij niet kunnen uitsluiten dat wij ten gevolge van de beperkende omstandigheden geen kennis hebben van bepaalde mogelijk relevante feiten en omstandigheden. De bevindingen dienen dan ook gelezen te worden indachtig deze beperkingen.
42. Tegelijkertijd zijn wij van mening dat nader onderzoek naar mogelijk onbekende relevante feiten en omstandigheden naar alle waarschijnlijkheid geen toegevoegde waarde heeft. De rechtmatige vernietiging van bescheiden die in het verleden heeft plaatsgevonden evenals het overlijden van betrokken personen, sluiten bij voorbaat een integrale reconstructie van de feiten en omstandigheden uit. In het verlengde hiervan ligt de constatering dat de objecten van onderhavig onderzoek betrekking hebben op feiten en omstandigheden die zich vele jaren, zelfs decennia, geleden hebben voorgedaan. Inherent hieraan is dat wetenschap en herinneringen zijn vervaagd.
Daar komt tot slot bij dat wij onze werkzaamheden dusdanig hebben ingericht dat gestructureerde vervolgwerkzaamheden naar onze mening leiden tot onevenredige inspanningen en kosten.

7 Samenvatting specifieke bevindingen

7.1 Inleiding

43. Het onderzoek is ingedeeld naar de volgende onderwerpen:
1. STF (Stichting Toeslagfonds CBR) tot overgang naar NN (Nationale Nederlanden)
  2. Statutenwijziging STF van 23 maart 1999 en bestemmingswijziging depot 12971
  3. Historie Pensioenverzekeringsovereenkomsten en met STF samenhangende aspecten & Historie Structuur en organisatie van CBR
  4. Financiële Verantwoording
  5. Mutaties depot 12971 en Mutaties depot 32041

De bevindingen die betrekking hebben op de hier opgesomde onderwerpen zijn in dit hoofdstuk samengevat weergegeven.

44. Wij merken op dat, nu het principe van wederhoor niet (in volle omvang) haar beslag heeft kunnen krijgen, wij mogelijkwijs niet bekend zijn met alle relevante feiten. Nadrukkelijk wijzen wij erop dat de in dit rapport opgenomen bevindingen gelezen dienen te worden in samenhang met het ontbreken van reacties in het kader van wederhoor.

7.2 Algemeen

45. STF heeft bij oprichting op 17 oktober 1980 tot doel de financiering van de indexatie van ingegane pensioenen van oud-medewerkers van CBR. De middelen voor de financiering bestaan uit bijdragen van CBR en uit andere inkomsten, die mede worden gevormd door een werknemersbijdrage van 1,25% van de pensioengrondslag van de werknemers van CBR.
46. De pensioenregeling van CBR is met ingang van 1 januari 1990 middels een tussen CBR en NN gesloten (hoofd)overeenkomst van collectieve pensioenverzekering ondergebracht bij NN. Eind jaren tachtig en begin jaren negentig van de vorige eeuw is gediscussieerd over het verstrekken van indexatietoelagen als onderdeel van de pensioenregeling van CBR. Deze discussies hebben er toe geleid dat:
- STF per 1 januari 1994 haar vermogen heeft overgedragen aan CBR, waarbij:
  - CBR een aanvullende overeenkomst met NN heeft gesloten en ter bereiking van het doel van de (indexatie)toeslageregeling een depotrekening (depot 12971) heeft geopend bij NN;

- op depot 12971 in 1994 door CBR een bedrag van fl. 20 miljoen is gestort, zijnde het vermogen van STF per 31 december 1993 (fl. 15 miljoen) en een dotatie door CBR (fl. 5 miljoen).
47. STF heeft vanaf 1994 tot doel het houden van toezicht op de uitvoering en instandhouding van de bij CBR bestaande (indexatie)toeslageregeling.
  48. Naast de pensioen- en (indexatie)toeslageregeling is binnen CBR een VUT-regeling van kracht, die wordt uitgevoerd door de op 2 februari 1989 opgerichte SVUT.
  49. In 1996 heeft de directie van CBR voorgesteld om één Stichting Pensioenbeleid CBR op te richten, waarin pensioen-, toeslag- en VUT-regeling worden ondergebracht. Dit voorstel is destijds geaccordeerd door de RvT. In de praktijk heeft effectuering van dit voorstel niet op die wijze plaatsgevonden. De reden van het niet effectueren van het voorstel is ons niet geheel duidelijk, maar hangt vermoedelijk samen met het volgende.
  50. Eind 1997 is bij CBR de VUT-regeling afgebouwd en is hiervoor in de plaats een prepensioenregeling geïntroduceerd met daarbij een zogenaamde overgangs- en garantieregeling. Hiermee samenhangend is op 30 november 1998 SPrePF opgericht, als uitvoerder van de prepensioenregeling. Op 23 maart 1999 is vervolgens via een statutenwijziging het doel van STF veranderd in de uitvoering van de overgangs- en garantieregeling. Na afwikkeling van de lopende verplichtingen van SVUT zouden de dan resterende middelen van SVUT worden overgeheveld naar STF.
  51. Na afloop van de overeenkomst van collectieve pensioenverzekering tussen CBR en NN, is per 1 januari 2001 de pensioenregeling ondergebracht in SPF-0, op grond van een gedeeltelijk kapitaalcontract tussen SPF-0 en NN met instandhouding van de garantie door NN voor de tot en met 31 december 2000 opgebouwde pensioenaanspraken.
  52. In 2002 zijn besprekingen met NN gevoerd om het kapitaalcontract open te breken en hebben CBR/SPF-0 en NN de terugkeer naar een garantiecontract met terugwerkende kracht per 1 januari 2001 in gang gezet. In samenhang met het vorenstaande is op 31 december 2002 SPrePF (de verkrijgende stichting) gefuseerd met SPF-0 (de verdwijnende stichting) en is de naam van de verkrijgende stichting gewijzigd in SPF. De nieuwe verzekeringsovereenkomst tussen SPF en NN is ondertekend met de datum 28 januari 2003. De looptijd van dit contract

was oorspronkelijk tien jaar, maar deze is met één jaar verlengd waardoor het contract met NN eindigde op 31 december 2011.

7.3 De periode tot 1994

53. In het kader van ons onderzoek naar de feiten en omstandigheden vanaf de oprichting van STF op 17 oktober 1980 tot de overdracht van het vermogen van STF naar CBR en de storting daarvan in depot 12971 per 1 januari 1994, is navolgende relevant.
54. Onderdeel van het vermogen van STF ultimo 1993 ad circa fl. 15 miljoen is een door STF aan ABN AMRO verstrekte lening plus geactiveerde rente op deze lening, waarbij, rekening houdend met het jaarverslag 1994 van STF, nog een door STF te behalen (en van ABN AMRO te ontvangen) rendement ad fl. 3,2 miljoen resteert.
55. Afgaande op hetgeen in notulen van een vergadering van het bestuur STF van 22 december 1993 is opgenomen, is het in december 1993 de intentie van het bestuur van STF geweest om dit rendement op de bij STF nog uitstaande lening aan ABN AMRO toe te laten komen aan depot 12971. Dit is volgens diezelfde notulen afgestemd met de heer Vaessen.
56. In de geest van de hiervoor genoemde afstemming zou het bedrag ad fl. 3,2 miljoen toegevoegd moeten worden aan depot 12971. Het bestuur van STF is op 22 juli 1994 en 22 oktober 1996 echter ook akkoord gegaan met de lening CBR-STF. Daarnaast heeft het bestuur van STF het jaarverslag 1995 STF geaccordeerd. Als gevolg van akkoord gaan met de lening CBR-STF in samenhang met het akkoord voor het jaarverslag 1995 is het bedrag ad fl. 3,2 miljoen door STF uit hoofde van de rente op de lening CBR-STF aan CBR verschuldigd geworden. Derhalve is impliciet door het bestuur van STF goedgekeurd dat het rendement van de lening van STF aan ABN AMRO niet zou toekomen aan depot 12971. Hierbij dient te worden opgemerkt dat ons niet is gebleken dat de notulen van 22 oktober 1996 conform de statuten zijn vastgesteld; de notulen van 22 juli 1994 zijn wel vastgesteld (maar in strijd met de statuten niet ondertekend).
57. Waar het de lening CBR-STF betreft bestaat er verschil tussen het jaarverslag 1995 van STF en het jaarverslag 1995 van CBR. Dit verschil hangt in essentie samen met het feit dat de afwikkeling van de lening CBR-STF door overdracht aan CBR van de door STF verstrekte geldlening aan ABN AMRO reeds in het jaarverslag 1995 van STF is vermeld, terwijl de

vermelding niet in het jaarverslag van 1995 van CBR, maar pas in het jaarverslag van 1996 van CBR is opgenomen.

58. In de jaarverslagen 1994 en 1995 van STF is de afwikkeling van de overgang naar NN opgenomen; volgens het jaarverslag 1995 zijn de activa en passiva van STF ultimo 1995 nihil.

7.4 De verantwoording van depot 12971 en STF in de periode 1994 - 1997

59. STF heeft vanaf begin 1994, het moment van de overdracht van haar vermogen aan CBR, tot doel het houden van toezicht op de uitvoering en instandhouding van de bij CBR bestaande (indexatie)toeslageregeling.
60. Het bestuur van STF houdt toezicht aan de hand van financiële rapportages van NN. Op grond van de notulen van vergaderingen van het bestuur van STF hebben wij vastgesteld dat de financiële rapportages over 1994, 1995 en 1997 daarin aan de orde zijn geweest. Uit de ons terbeschikkingstaande notulen valt echter niet op te maken dat in enige vergadering de financiële rapportage over 1996 door het bestuur van STF is besproken.
61. STF heeft geen jaarverslagen over 1996, 1997 (en 1998) opgemaakt en deze zijn dus evenmin vastgesteld. Dit is in strijd met de statuten van STF waarin is opgenomen dat jaarlijks na afloop van het boekjaar het bestuur voor 1 juli een balans en een rekening van baten en lasten vaststelt alsmede een verslag over de toestand van het fonds, in casu dus STF. Overigens merken wij op dat ook artikel 10, lid 2 van BW2, het bestuur van een stichting de verplichting oplegt om jaarlijks binnen zes maanden na afloop van het boekjaar de balans en staat van baten en lasten van de rechtspersoon te maken en op papier te stellen.
62. Ten aanzien van depot 12971 vindt geen verantwoording plaats in de jaarverslagen STF over 1994 en 1995. Dit is terecht gezien de doelstelling van STF over deze jaren, namelijk het houden van toezicht op de uitvoering en instandhouding van de bij CBR bestaande (indexatie)toeslageregeling. Omdat over 1996 en 1997 geen jaarverslagen van STF zijn opgemaakt, is vastgesteld dat depot 12971 over deze jaren evenmin is verantwoord door STF. Op grond van dezelfde reden vindt terecht geen verantwoording door STF plaats.
63. Over depot 12971 wordt echter ook niets vermeld in de jaarverslagen van CBR over 1994 tot en met 1997. Derhalve vindt in de jaarverslagen over die periode geen verantwoording plaats van het bestaan en de omvang van depot 12971 inclusief de aan dit depot toegevoegde

overrente over 1994 tot en met 1997. In de jaarverslagen CBR is wel de overrente betreffende de pensioenregeling verantwoord; over (de overrente van) de toeslagregeling is daarin echter niets vermeld.

7.5 Statutenwijziging STF eind jaren '90

64. Het doel van STF is op grond van een statutenwijziging van 23 maart 1999 veranderd. In samenhang met de wijziging van het doel van STF is de bestemming van depot 12971 gewijzigd van een depot ten behoeve van indexering van ingegane pensioenen in een depot ten behoeve van de financiering van de overgangs- en garantieregeling. Als gevolg van de bestemmingswijziging van depot 12971 heeft NN ten behoeve van de indexaties van ingegane pensioenen een nieuw depot met contractnummer 32041 geopend.
65. In algemene zin werden in de loop van de jaren negentig van de vorige eeuw VUT-regelingen omgezet in prepensioenregelingen. In lijn met de landelijke ontwikkelingen en met een aanbeveling van de Stichting van de Arbeid werd eind 1997 bij CBR de VUT-regeling afgebouwd en werd hiervoor in de plaats een prepensioenregeling geïntroduceerd. Op grond van de desbetreffende CAO-afspraken is met ingang van 1 januari 1998 een prepensioenregeling in werking getreden bij CBR.
66. Met de introductie van de prepensioenregeling is tevens een overgangs- en garantieregeling geïntroduceerd. Naast deze regelingen werd in aansluiting op het prepensioen binnen CBR ook een regeling geïntroduceerd op grond waarvan medewerkers, die na het bereiken van de prepensioenleeftijd bleven werken, een jaarlijkse financiële compensatie ontvingen. De financiering van deze regeling was eveneens ondergebracht bij STF. Wij hebben van deze 'doorwerkregeling' geen formeel reglement aangetroffen in de ons terbeschikkingstaande bescheiden.
67. Aan de statutenwijziging van STF zoals die op 23 maart 1999 is doorgevoerd, dient op grond van de vigerende statuten een bestuursbesluit ten grondslag te liggen. Verder dient aan een statutenwijziging van STF ook goedkeuring van de directie van CBR en de in de statuten genoemde werknemersorganisaties te zijn verleend; in casu is aan de twee laatstgenoemde voorwaarden voldaan. Wij gaan hierna nader in op het bestuursbesluit.
68. De wijziging van het doel van STF en de daartoe samenhangende noodzakelijke statutenwijziging zijn aan de orde geweest in een vergadering van het bestuur van STF die

heeft plaatsgevonden op 2 december 1998. Uit de notulen van deze vergadering blijkt echter niet dat het bestuur van STF een formeel besluit heeft genomen over de statutenwijziging. De status van de notulen van 2 december 1998 is onduidelijk. De ons terbeschikkingstaande versie is niet ondertekend en dientengevolge, uitgaande van wat daarover in de statuten is bepaald, niet vastgesteld. Voorts hebben wij in de ons terbeschikkingstaande bescheiden geen notulen van de daaropvolgende of eventueel nog latere vergaderingen van het bestuur van STF aangetroffen waarin de notulen van 2 december 1998 zijn vastgesteld.

69. Wij constateren dat vervolgens op 23 maart 1999 de akte van wijziging van de statuten van STF is verleden. Op grond van deze statutenwijziging is het doel van STF vanaf deze datum uitsluitend nog het ‘onder bepaalde voorwaarden doen van aanvullende (salarisvervangende) uitkeringen aan gewezen werknemers van het CBR’. Het houden van ‘toezicht op de uitvoering en instandhouding’ van de bij CBR bestaande ‘regeling voor de verlening van toeslagen op pensioenen’ maakt vanaf deze datum formeel geen onderdeel meer uit van het doel van STF.
70. Wij hebben de beschikking gekregen over een afschrift van de statuten van 23 maart 1999 dat afkomstig is uit de dossiers van DBBW, het notariskantoor waar de statutenwijziging is verleden. Het afschrift gaat onder meer vergezeld van kopieën van ‘de door de directie en de werknemersorganisaties verleende goedkeuringen voor de statutenwijziging’.
71. In de statuten van 23 maart 1999 is de volgende tekst opgenomen: ‘Aan deze akte wordt een exemplaar van de notulen van de in de aanhef van deze akte vermelde bestuursvergadering gehecht.’ Bij het hiervoor genoemde afschrift van de statuten is echter een kopie gevoegd van een ‘uittreksel uit de notulen van de op 17 maart 1999 te Rijswijk gehouden vergadering van het bestuur van de stichting: Stichting Toeslagfonds CBR, gevestigd te Rijswijk (Zuid-Holland)’. Het uittreksel is namens het bestuur STF ondertekend door de heer Tau, als voorzitter van STF, en de heer Pit, als secretaris van STF. DBBW liet ons desgevraagd weten dat in de dossiers van DBBW geen originele notulen aanwezig zijn. In een reactie hierop liet DBBW ons weten dat wat dit betreft de tekst uit de akte van statutenwijziging dus een verwijzing bevat die ‘niet geheel juist is’.
72. In aansluiting op de mededeling van DBBW dat zich in het dossier van de statutenwijziging geen ‘originele notulen’ bevinden van de bestuursvergadering STF van 17 maart 1999 waarin tot wijziging is besloten, merken wij op dat wij in de archieven van CBR evenmin notulen van een bestuursvergadering STF van 17 maart 1999 hebben aangetroffen. Ook hebben wij geen andere bescheiden aangetroffen waarin naar een bestuursvergadering van 17 maart 1999

wordt verwezen of waarin deze wordt aangehaald. Datzelfde geldt ook voor de aanwezigheid van notulen van een latere bestuursvergadering van STF waarin de notulen van 17 maart 1999 zijn vastgesteld.

Op grond van vorenstaande is niet onomstotelijk vast te stellen dat op 17 maart 1999 is vergaderd door het bestuur STF en in welke samenstelling deze vergadering zou hebben plaatsgevonden.

73. Ten aanzien van de status van (het uittreksel uit) de notulen die ten grondslag liggen aan de statutenwijziging van 23 maart 1999 van STF zijn verder de volgende opmerkingen relevant:

- DBBW heeft als bijlage bij een brief van 31 juli 1998 aan CBR een voorbeeld van een uittreksel van notulen toegestuurd. In het verslag van het interview met DBBW is opgenomen dat het goed mogelijk is dat de heer Zegwaard, (voormalig) jurist van CBR, destijds om een algemene opzet van een uittreksel uit notulen heeft verzocht;
- Het uittreksel uit de notulen van een bestuursvergadering van 17 maart 1999, dat aan de statuten van 23 maart 1999 is gehecht, is afgedrukt op origineel briefpapier van DBBW (en dus niet op briefpapier van CBR dan wel STF) en draagt een kenmerk dat voldoet aan de methodiek die door DBBW wordt gehanteerd voor de door DBBW opgestelde documenten.
- Het aan de akte gehechte uittreksel uit de notulen heeft de karaktereigenschappen van een flexibel in te vullen standaardformulier.

74. Uit het verslag van het interview dat wij hadden met de heer Zegwaard is in deze context de navolgende passage relevant:

De heer Zegwaard sluit niet uit dat het opstellen van de notulen vaak een 'papieren gebeuren' is geweest. [...] De heer Zegwaard geeft aan dat het heel goed kan zijn dat er anders dan dit uittreksel geen notulen zijn dan wel dat de notulen niet meer tekst bevatten dan hetgeen in het uittreksel is opgenomen. Het zou de heer Zegwaard niet verbazen als de eventuele vergadering waarop de notulen betrekking hebben ook alleen is bijgewoond door de op het uittreksel genoemde heren Pit en Tau. [...] De heer Zegwaard merkt op dat zijn taak was om de benodigde bescheiden te versturen aan DBBW. Op zijn verzoek om een afschrift of uittreksel van de notulen kreeg hij dan als reactie dat die er niet waren en hij maar een tekstvoorstel moest maken.

75. In reactie op de passage uit het verslag van het interview met de heer Zegwaard informeerde de heer Tau ons in het kader van wederhoor als volgt:

De heer Zegwaard suggereert dat het binnen het CBR gebruikelijk was, dat op basis van informeel overleg besluiten zouden zijn genomen, zo ook mogelijk tussen mij en de heer Pit. Ik ontken ten stelligste dat ik me ooit heb bediend van zo'n informele besluitvorming. Wel is mij bekend dat andere personen dat wel deden.

76. In het interview dat wij hadden met de heer H. Kraaiveld van DBBW heeft hij ons aangegeven dat bij een stichting als STF de pariteit van belang is:

Er dient getekend te worden door een vertegenwoordiger namens de werkgever én door een vertegenwoordiger namens de werknemers. Uit het in het dossier van DBBW opgenomen uittreksel uit het Handelsregister van STF blijkt dat de heer Tau als vertegenwoordiger namens de werkgever stond ingeschreven en de heer Pit als vertegenwoordiger namens de werknemers. Daar komt bij dat voor de wijziging toestemming was verleend door zowel de vakorganisaties als de directie van het CBR. Gelet op het voorgaande mocht de heer Kraaiveld ervan uitgaan dat de voor de statutenwijziging vereiste besluitvorming had plaatsgevonden. Immers er was een getekend uittreksel uit de notulen van de bestuursvergadering waarin tot wijziging was besloten. Er was geen enkele reden om aan de echtheid van die handtekeningen te twijfelen. Er werd getekend door een bestuurder namens de werkgever en door een bestuurder namens de werknemers. In het uittreksel werd expliciet naar het laatste concept van de akte verwezen. Daarnaast waren er getekende stukken voorhanden waaruit de goedkeuring van sociale partners bleek.

77. Het proces van de totstandkoming van de statutenwijziging van STF van 23 maart 1999 vertoont ten aanzien van het bestuursbesluit een aantal hiervoor beschreven formele gebreken. Zoals uit vorenstaand citaat blijkt heeft DBBW destijds geen belemmeringen gezien om de statutenwijziging door te kunnen voeren.

In het kader van wederhoor heeft de heer Kraaiveld aangegeven dat hij graag het navolgende aan de voorgaande alinea toegevoegd ziet:

en wel omdat DBBW destijds beschikte over documenten waaruit bleek dat de besluitvorming had plaatsgevonden. Gelet op de wijze van ondertekening van het uittreksel uit de notulen kon DBBW niet weten dat er wellicht geen concrete besluitvorming door het bestuur plaats had gevonden.

7.6 Bestemmingswijziging depot 12971

78. CBR is met NN eind 1993, in samenhang met de overdracht van het vermogen van STF naar CBR begin 1994, een aanvullingsovereenkomst (inclusief bijlage IX) bij de dan geldende hoofdovereenkomst met NN overeengekomen. Op grond van deze aanvullingsovereenkomst en bijlage IX bij de hoofdovereenkomst kan het saldo van depot 12971 'uitsluitend' worden aangewend 'ter financiering van de herziening van de ingevolge de hoofdovereenkomst verzekerde oudedags-, nabestaanden- en/of wezenpensioenen'. De herziening van de pensioenen heeft in dit kader betrekking op de indexatie van pensioenen.
79. Op 20 september 2000, kort voor het eindigen van de geldigheidsduur van de aanvullingsovereenkomst, zijn echter een 'aanvullende overeenkomst inzake het indexatiedepot' en een 'overeenkomst inzake het garantie- en overgangsdepot' in werking getreden. Deze nieuwe overeenkomsten vloeien mede voort uit de statutenwijziging van 23 maart 1999 en de daaruit volgende doelwijziging van STF.
80. In tegenstelling tot wat er over de bestemming van het saldo van depot 12971 is bepaald in de initiële aanvullingsovereenkomst en bijlage IX van eind 1993, wordt in beide overeenkomsten van 20 september 2000 vermeld dat het op depot 12971 aanwezige saldo 'in zijn geheel' zal worden aangewend 'voor de financiering van overgangs- en garantieregeling in het kader van de vervanging van de VUT door prépensioen.'
81. In de 'aanvullende overeenkomst inzake het indexatiedepot' van 20 september 2000 is voorts opgenomen dat per 1 januari 1998 STF haar toezichthoudende taak met betrekking tot de toeslagregeling zal beëindigen en zich voortaan zal richten op de uitvoering van de overgangs- en garantieregeling in het kader van de vervanging van VUT door prepensioen. Dit is niet consistent met het gegeven dat de doelwijziging STF niet per 1 januari 1998, maar pas per 23 maart 1999 (datum van akte van wijziging van statuten STF) in werking is getreden.
82. De overeenkomsten van 20 september 2000 zijn ondertekend door CBR en STF. Anders dan uit deze ondertekening is ons niet gebleken dat sprake is van een expliciet besluit door het bestuur van CBR waarbij depot 12971 met ingang van 1 januari 1998 een gewijzigde bestemming krijgt. Voorts is ons niet expliciet gebleken dat het bestuur van STF - uit hoofde van haar tot 23 maart 1999 van toepassing zijnde toezichthoudende functie op de uitvoering en instandhouding van de (indexatie)toeslagregeling akkoord is gegaan met deze gewijzigde bestemming van depot 12971 met ingang van 1 januari 1998. Impliciet zou deze toestemming

kunnen worden afgeleid uit de constatering dat, in het door het bestuur van STF vastgestelde jaarverslag 1999, depot 12971 met ingang van 1 januari 1998 onderdeel uitmaakt van het vermogen van STF en dit vermogen bestemd is voor de financiering van overgangs- en garantieregeling. Het jaarverslag 1999 van STF is blijkens de notulen vastgesteld in de bestuursvergadering van STF van 20 september 2000. De notulen van deze vergadering zijn in de vergadering van het bestuur van 26 juni 2002 vastgesteld. Overigens zijn de notulen van 20 september 2000 en 26 juni 2002 in strijd met de statuten, niet ondertekend.

83. Met de totstandkoming van de overeenkomsten van 20 september 2000 is de bestemming van depot 12971 gewijzigd in een bestemming voor het verlenen van (indexatie)toeslagen naar een bestemming voor de uitvoering van de overgangs- en garantieregeling. Daarbij is overeengekomen dat een nieuw indexatiedepot (depot 32041) werd geopend.
84. In de periode 1998 tot en met 2002 bestonden er bij betrokkenen verschillende, onderling niet consistente, ideeën over de hoogte van het bedrag dat beschikbaar was voor de financiering van de indexatie van ingegane pensioenen. Er is in 1999 onder meer voorgesteld om fl. 20 miljoen in het indexatiedepot te storten; daarnaast zou een bedrag ad fl. 10.539.522,59 bestemd zijn ter financiering van de garantie- en toeslagregeling. In het directieberaad van 7 januari 2000 is voorgesteld om het volledige saldo van 12971 aan te wenden voor het depot ten behoeve van de overgangs- en garantieregeling. In 2001 meldt AON dat het de bedoeling is om in het depot ten behoeve van de indexaties een bedrag van fl. 10 miljoen te storten. In 2002 is echter weer sprake van een bedrag van fl. 10 à fl. 15 miljoen.
85. De inconsistente zienswijzen over de hoogte van het bedrag dat bestemd is voor de indexatie komen duidelijk tot uiting in notulen van de vergadering van het bestuur van het STF van 30 oktober 2002. Op het moment van vergaderen, 30 oktober 2002, was duidelijk dat per 31 december 1997 het (boekhoudkundig) saldo van depot 12971 fl. 32.145.004 (€ 14.586.767) bedroeg. In de notulen van de vergadering is vastgelegd dat de ‘stand van het vermogen van 31 december 1997’ betrekking had op indexaties. Uit de overeenkomsten met NN van 20 september 2000 blijkt echter dat met ingang van 1 januari 1998 het op depot 12971 aanwezige saldo ‘in zijn geheel’ zou worden aangewend ‘voor de financiering van de overgangs- en garantieregeling in het kader van vervanging van VUT door prépensioen’.
86. Als wij vorenstaande naar de letter interpreteren is enerzijds op 31 december 1997 op depot 12971 een bedrag van fl. 32.145.004 beschikbaar voor de financiering van indexaties en is een bedrag van fl. 0 beschikbaar voor de financiering van de de overgangs- en

garantieregeling. Anderzijds is één dag later op depot 12971 een bedrag van fl. 0 beschikbaar voor de financiering van indexaties en is er een bedrag van fl. 32.145.004 beschikbaar voor de financiering van de overgangs- en garantieregeling.

De eventuele financiële consequenties van deze bevinding komen aan de orde in paragraaf 9.2

7.7 Nieuw (indexatie)depot 32041

87. Tot maart 2003 was op depot 32041, het nieuwe door NN geopende depot ten behoeve van de indexaties, geen saldo aanwezig. Uiteindelijk is in maart 2003 op depot 32041 initieel een bedrag van € 5 miljoen gestort. Het betreft hier een overboeking vanaf depot 12971. Uit de notulen van de vergadering van het bestuur van STF van 30 oktober 2002 blijkt dat destijds is voorgesteld om maximaal fl. 10 miljoen (€ 4,538 miljoen) beschikbaar te stellen voor indexatie.
88. In het kader van wederhoor heeft de heer Tau de volgende reactie gegeven op de storting van € 5 miljoen op depot 32041:

Dit bedrag is op geen enkele manier ooit onderbouwd of beredeneerd. Het TSF was voor indexatie, maar doordat de middelen van dat fonds aangewend zouden worden voor de overgangs- en garantieregeling, vonden de heren Vaessen, Schenk en ik het redelijk en billijk dat er een startvermogen zou komen tbv het nieuwe indexatiefonds. Zelf heb ik in dat kader € 10 mln genoemd, en dat ook bij TSF geventileerd. De heer Vaessen vond dat in een later stadium te royaal en heeft er € 5 mln van gemaakt. De veronderstelling dat het eerst om Hfl. 10 mln. zou zijn gegaan en dat zulks later € 5 mln. zou zijn geworden is onjuist.

De eventuele financiële consequenties van deze bevinding komen aan de orde in paragraaf 9.3

89. Wij constateren dat de overboeking in maart 2003 van depot 12971 naar depot 32041 in strijd is geweest met de op dat moment geldende doelstelling van STF. Dit leidt tot de volgende aanvullende kritische kanttekening. Het volledige saldo van depot 12971 is met ingangsdatum 1 januari 1998 aangewend voor de financiering van de de overgangs- en garantieregeling. Het tot 1 januari 1998 deels door de werknemers van CBR opgebouwde

depotsaldo ad fl. 32.145.004 was echter tot 1 januari 1998 bestemd voor de financiering van indexatie van pensioenen. Hieruit volgt dat er over de periode vanaf 1 januari 1998 tot aan de overboeking van € 5 miljoen in maart 2003 in het geheel geen saldo beschikbaar was voor de financiering van de indexatie van pensioenen.

90. Doordat in deze periode op depot 32041 (het nieuw geopende depot ten behoeve van de financiering van indexaties) geen saldo aanwezig was, is er voor deze periode ook geen rendement behaald op dit depot. Hoewel er vanaf maart 2003 een saldo op depot 32041 aanwezig was, is niet eerder dan met ingang van 2006 door NN tariefsinterest conform de overeenkomst met NN naar depot 32041 overgeboekt. Derhalve ontbreekt voor een periode van in totaal 8 jaar rendement op depot 32041. Overigens heeft in deze jaren wel indexatie van pensioenen plaatsgevonden; de daarmee samenhangende indexatiekoopsommen zijn in eerste instantie aan depot 12971 onttrokken.

<p>De eventuele financiële consequenties van deze bevinding komen aan de orde in paragraaf 9.4</p>
---

91. Op 12 maart 2003 is een bedrag van € 5 miljoen ten laste van 12971 gebracht en ten gunste van depot 32041 geboekt. Tevens wordt op 14 maart 2003 een bedrag van € 3.247.174 ten gunste van 12971 en ten laste van depot 32041 geboekt. Het betreft een correctie en is het totaal van de drie indexatiekoopsommen voor de jaren 2001, 2002 en 2003, die oorspronkelijk aan depot 12971 waren onttrokken.
92. In de vergadering van de RvT CBR van 25 augustus 2005 komen problemen met de indexatie aan de orde in een presentatie van de heer Van Walree over de pensioenen: ‘Knelpunt vormt de indexatie; gebleken is dat het indexatiedepot op 0 staat, hetgeen betekent dat er voor de komende jaren geen indexatie op de pensioenen kan plaatsvinden. [...] Ten aanzien van de indexatie moet van jaar tot jaar de situatie bekeken en beoordeeld worden. Op jaarbasis bedragen de kosten van indexering ca € 1 mln. Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds voert een regeling uit die door CBR-partijen is overeengekomen. Dit betekent dat het Pensioenfonds aan de directie moet mededelen dat er geen geld voor indexatie is en er derhalve ook niets valt uit te voeren.’

7.8 Overrente

93. Aan de verzekeringsovereenkomsten met NN is een zogenaamd ‘gesepareerd beleggingsdepot’ gekoppeld. Het gesepareerde beleggingsdepot wordt door NN ten behoeve van de verzekeringnemer aangehouden ter dekking van de voorziening pensioenverplichtingen. Het rendement op de gesepareerde beleggingen komt in de vorm van zogenaamde overrente toe aan de verzekeringnemer.
94. Samenhangende met de storting van het vermogen van STF op depot 12971 in 1994 zijn, in aanvulling op de dan geldende hoofdovereenkomst tussen CBR en NN, de regels die gelden voor depot 12971 vastgelegd. Op grond hiervan zal 50% van de op het gesepareerde beleggingsdepot gerealiseerde overrente worden overgeboekt naar depot 12971. In de aanvullingsovereenkomst en daarbij behorende bijlage is geen artikel opgenomen dat ziet op de verwerking van eventuele negatieve overrente. Tot 1 januari 1998 is conform hetgeen hier is beschreven ook gehandeld.
95. Zoals reeds eerder aangegeven zijn op 20 september 2000, kort voor de datum van het einde van de hoofdovereenkomst tussen CBR en NN, in aanvulling op de hoofdovereenkomst twee nieuwe overeenkomsten ondertekend. Deze ‘aanvullende overeenkomst inzake het indexatiedepot’ en ‘overeenkomst inzake het garantie- en overgangsdepot’ treden met terugwerkende kracht per 1 januari 1998 in werking. Op basis van beide overeenkomsten is een deel van de overrente bestemd voor de financiering van indexatiekoopsommen en een deel is bestemd voor het depot ten behoeve van de overgangs- en garantieregeling.
96. Met betrekking tot de periode vanaf 1998 is in de per 20 september 2000 afgesloten overeenkomsten expliciet vastgelegd dat de koopsommen voor indexatie zouden worden voldaan uit de overrente. Indien er na het voldoen van de indexatiekoopsommen nog een saldo aan overrente beschikbaar is, dan zal 1/3 deel van de overrente worden aangewend voor de financiering van de overgangs- en garantieregeling. Zulks is dan wel afhankelijk van de ‘mening van CBR en STF’. De per 1 januari 1998 gewijzigde aanwending van overrente heeft in eerste instantie tot foutieve boekingen geleid op depot 12971. Deze fouten zijn (soms niet eerder dan enige jaren na dato) weer gecorrigeerd.
97. Met ingangsdatum 1 januari 2001 is de nieuwe overeenkomst tussen SPF en NN in werking getreden. Als bijlage bij deze overeenkomst is een ‘overeenkomst inzake het garantie- en overgangsdepot’ opgenomen, waarin éénderde deel van de overrente bestemd is voor de overgangs- en garantieregeling onder de voorwaarde dat ‘naar de mening van’ SPF en STF het saldo van het garantie- en overgangsdepot nog ontoereikend wordt geacht. In deze

overeenkomst is niet meer expliciet opgenomen dat overrente zal worden aangewend voor (koopsommen ten behoeve van) de indexatie van pensioenen. Echter, in een financieringsovereenkomst tussen CBR en SPF, die in werking is getreden per 1 januari 2003, is vastgelegd dat ‘koopsommen voor de indexatie van slapende en ingegane pensioenen’ worden voldaan vanuit de overrente.

98. Waar tot 1 januari 2001 de aanwending van overrente ten behoeve van indexatie nog deel uitmaakte van de overeenkomsten met NN, is dit na deze datum niet meer het geval. Vanaf 1 januari 2003 is de aanwending van de overrente opgenomen in de financieringsovereenkomst tussen SPF en CBR. Dit betekent dat voor de periode 1 januari 2001 tot 1 januari 2003 de eventuele aanwending van overrente voor indexatie van pensioenen niet is vastgelegd. Aangezien in deze periode ook geen positieve overrente is gerealiseerd, heeft dit geen gevolgen gehad. Overigens geeft DBBW in augustus 2006 in een brief aan dat de (gewezen) deelnemers aan de pensioenregeling van CBR geen rechten kunnen ontleen aan de financieringsovereenkomst tussen SPF en CBR, omdat die rechten volgen uit het pensioenreglement.
99. Zoals wij hebben vastgesteld komt de overrente conform de overeenkomsten met NN toe aan de verzekeringnemer. Op grond hiervan kwam tot 1 januari 2001 de overrente toe aan CBR en vanaf 1 januari 2001 aan SPF.
100. In de periode 2000 tot en met 2002 is negatieve overrente gerealiseerd. Eventuele positieve resultaten werden telkens verrekend met de opgebouwde negatieve overrente uit voorgaande jaren. Vanaf het jaar 2000 is de cumulatieve overrente niet meer positief geweest. Van eventuele aanwending ervan ten behoeve van de overgangs- en garantieregeling of ten behoeve van de indexatie van pensioenen is dan ook geen sprake meer geweest.
101. Tot en met 1999 is een totaalbedrag van ruim fl. 81 miljoen aan positieve overrente behaald. Hiervan is een bedrag van ruim fl. 40 miljoen ten gunste van het resultaat van CBR geboekt. In relatie tot de overrente is sprake geweest van:
  - het tijdelijk niet verantwoord van positieve overrente;
  - verschillende wijzen van verwerking van positieve overrente.
102. Het deel van de totale overrente over de jaren 1994 tot en met 1997 dat is toegevoegd aan depot 12971, is niet verantwoord in de jaarverslagen van CBR en maakt onderdeel uit van het beginvermogen per 1 januari 1998 van STF, zoals voor het eerst opgenomen in het

- jaarverslag 1999 van STF. Het betreft een bedrag van bijna fl. 22 miljoen. Voorts is in het jaarverslag 1999 van STF een bedrag van ruim fl. 18 miljoen verantwoord uit hoofde van overrente 1998 en 1999.
103. Verder is in de jaarverslagen van CBR overrente gesaldeerd met de lasten uit hoofde van de pensioenpremie (en zijn daarmee de gepresenteerde personeelskosten lager) en is in andere gevallen de overrente separaat opgenomen als bijzondere bate. De transparantie is voorts negatief beïnvloed door het feit dat enerzijds verwerking van overrente 'jaar x' in jaarverslagen van 'jaar x+1' van CBR plaatsvindt en anderzijds verwerking van overrente 'jaar x' plaatsvindt in jaarverslagen van eveneens 'jaar x' van STF.
  104. In relatie tot de positieve overrente van ruim fl. 40 miljoen (die zoals eerder vermeld conform de overeenkomsten met NN aan verzekeringnemer CBR toekwam en) die ten gunste van het resultaat van CBR is geboekt, merken wij het volgende op.
  105. In de loop van de jaren negentig zijn, samenhangende met een decentralisatie van CBR, verschillende (nieuwe) regiokantoren van CBR geopend. Voor de financiering van gebouwen en terreinen is slechts voor een zeer beperkt deel gebruikgemaakt van vreemd vermogen.
  106. Voorts zijn begin deze eeuw gelden onttrokken aan de liquide middelen van CBR voor de aankoop van de deelnemingen NEA Beheer BV, TSM Holding BV, NTH BV en Traffic Test BV. CBR wilde zich daarmee ontwikkelen tot een toonaangevend internationaal instituut op het gebied van verkeersveiligheid. In het jaarverslag 2004 van CBR is vermeld dat ingevolge de op 6 september 2004 verstuurd brief aan de Tweede Kamer door de Minister van V&W de in 2002 ingezette hybride organisatiestructuur dient te worden gewijzigd en de combinatie van publieke en private activiteiten binnen CBR dient te worden ontvlochten. Deze ontvlechting heeft afgaande op het jaarverslag 2005 van CBR vorm gekregen door de verkoop per 1 januari 2005 van (een onderdeel van) NEA Beheer BV en de verkoop per 1 oktober 2005 van Traffic Test BV.
  107. Afgaande op een brief van de heer Tau zijn de deelnemingen in de genoemde bedrijven op bedrijfseconomische gronden niet lonend geweest. NEA heeft, afgaande op deze brief, deels kunnen 'overleven' op grond van de overrente uit het pensioencontract. Wij hebben hier overigens geen nader onderzoek naar verricht.
  108. In de periode 2000 tot en met 2002 is negatieve overrente gerealiseerd. In de periode vanaf 2003 tot en met 2006 is de balans tussen de baten en lasten uit hoofde van de beleggingen

niet meer positief geweest. Eventuele positieve resultaten werden telkens verrekend met de opgebouwde negatieve overrente uit voorgaande jaren. In 2007 en 2008 is wederom negatieve overrente gerealiseerd. Vanaf het jaar 2000 is de cumulatieve overrente niet meer positief geweest. NN heeft ons desgevraagd aangegeven dat aangezien bij afloop van de verzekeringsovereenkomst per 31 december 2011 is gekozen voor premievrije voortzetting van de bestaande aanspraken, NN daarmee ‘opdraait’ voor de negatieve overrente.

109. In relatie tot vorenstaande is de toerekening van negatieve overrente aan STF van belang. Vanaf jaarverslag 2001 van STF is negatieve overrente toegerekend aan STF en is jaarlijks een bedrag aan (negatieve) baten uit hoofde van ‘aandeel rendement depot NN’ verantwoord. Het jaarlijkse bedrag is ieder jaar toegevoegd aan het saldo van de post ‘aandeel in negatief rendement (negatieve overrente) depot NN’ opgenomen onder de passiva van STF.
110. In een brief van maart 2007 van DNB aan SPF vraagt DNB zich af op grond waarvan er bij STF sprake kan zijn van negatieve overrente. In reactie hierop heeft SPF aan DNB bericht dat ‘dit een gevolg is van een in het verleden gekozen methodiek’. Over deze methodiek het volgende.
111. In 2009 is een bedrag ad € 3.060.606 overgeboekt van depot 12971 (van STF) naar de egaliseringsreserve van SPF. Uit vorenstaande leiden wij af dat op grond van de in het verleden gekozen methodiek van toerekening van negatieve overrente aan STF bij de afsplitsing van het beleggingsdepot bepaald dat van depot 12971 van STF een bedrag ad € 3.060.606 wordt overgeboekt naar de egaliseringsreserve van SPF. De onttrekking is strikt genomen in strijd met de overeenkomsten met NN; immers hierin zijn geen bepalingen opgenomen inzake toerekening van negatieve overrente aan depot 12971.

De eventuele financiële consequenties van deze bevinding komen aan de orde in paragraaf 9.5

7.9 Side letter bij de overeenkomst tussen SPF en NN

112. In aanvulling op de overeenkomst tussen SPF en NN met datum 28 januari 2003 is een zogenaamde side letter opgesteld, waarin afspraken tussen NN en SPF zijn vastgelegd en uitgewerkt. Er zijn verschillende (concept)versies van de side letter opgesteld. De side letter van 26 november 2003 is voorzien van een handtekening van de heer Vaessen. De side letter is gericht aan ‘Stichting Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen’. Bij de handtekening van

de heer Vaessen is het onderschrift 'Stichting Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen' vermeld. Hierdoor is de situatie ontstaan dat de ondertekende side letter betrekking heeft op afspraken die aanvullend zijn op de overeenkomst tussen SPF en NN maar dat deze zelfde side letter is gericht aan - en is ondertekend namens - CBR. CBR is echter formeel geen partner in de overeenkomst tussen SPF en NN.

113. In de ondertekende side letter van 26 november 2003 is opgenomen dat een bedrag van € 6,7 miljoen zal worden overgemaakt naar de depots van waaruit de overgangs- en garantieregeling en de indexatieregeling worden gefinancierd; ook is daarin opgenomen dat de exacte verdeling over beide depots nog zal worden opgegeven.
114. Afgaande op een eerdere e-mail van de heer Schenk van 16 september 2003, naar aanleiding van een conceptversie van de sideletter, is het bedrag van € 6,7 miljoen te verdelen in een bedrag van € 4,0 miljoen voor STF (depot 12971) en een bedrag van € 2,7 miljoen voor indexatiedepot 32041. Over de grondslag van de genoemde bedragen het volgende. Het totaal bedrag van € 6,7 miljoen komt bij benadering overeen met het bedrag van circa € 6,4 miljoen dat ultimo 2002 – volgens het jaarverslag 2002 van CBR - nog moet worden afgedragen aan STF respectievelijk aan het indexatiedepot. Het bedrag van circa € 6,4 miljoen is samengesteld uit een schuld aan STF van € 5,1 miljoen en een schuld aan het indexatiedepot van € 1,3 miljoen. De genoemde bedragen van € 4 miljoen en € 2,7 miljoen zijn derhalve niet te herleiden tot de schuld zoals eind 2002 opgenomen in het jaarverslag 2002 van CBR. Er is in 2003 ook geen uitvoering gegeven aan betaling van een bedrag van € 6,7 miljoen aan depot 12971 en 32041. De schuld van circa € 6,4 miljoen, zoals opgenomen in het jaarverslag 2002 van CBR, is pas in 2006 (volledig) afgewikkeld.
115. Ook andere afspraken zoals opgenomen in deze side letter, zijn niet nageleefd. Zo is in de ondertekende side letter opgenomen dat is afgesproken dat de kosten met betrekking tot de overgangs- en garantieregeling en de indexatieregeling vanaf 1 januari 2003 weer jaarlijks onttrokken zullen worden aan de desbetreffende depots. In de praktijk zijn de uitkeringen uit hoofde van de overgangs- en garantieregeling die betrekking hebben op de jaren 1998 tot en met 2007 telkens verwerkt in een rekening-courantverhouding tussen CBR en STF.
116. De jaarlijkse indexatiekoopsommen zijn niet eerder dan vanaf 2006 jaarlijks van depot 32041 onttrokken. Hoewel in deze niet is gehandeld volgens de afspraken in de side letter, is de rekening-courantverhouding tussen CBR en STF uiteindelijk afgewikkeld via depot 12971.

117. Tenslotte stellen wij vast dat liquide middelen (een bedrag van ruim € 3,5 miljoen) uit het zogenaamde VUT-depot, dat gevuld was met middelen van SVUT en die bestemd waren voor STF, door CBR zijn aangewend voor het gedeeltelijk financieren van de prolongatielasten van SPF per 1 januari 2003. Hoewel kennelijk het voornemen bestond de hiermee samenhangende schuld van CBR aan STF kort daarna te voldoen, heeft het tot 2006 geduurd voordat deze schuld volledig werd voldaan.

7.10 Financiële verantwoording

De administratie en jaarverslagen van STF

118. Over de administratie van STF merken wij het volgende op. Er bestaat geen separate (grootboek)administratie voor STF. De financiële administratie van STF maakt deel uit van de financiële administratie van CBR.
119. De jaarverslagen STF vanaf 1999 zijn extracomptabel opgesteld door het hoofd C&F van CBR, in voorkomende gevallen daarbij ondersteund door EY, met name op basis van opgaven van NN en opgaven van de salarisadministratie van CBR.
120. De wijze waarop STF de administratie heeft gevoerd kan tot de vraag leiden of voldaan is aan de voorwaarde voor het voeren van een administratie, zoals is vastgelegd in artikel 10, lid 1 van BW2, en de statuten van STF.
121. De jaarverslagen 1999 tot en met 2010 van STF zijn niet vóór 1 juli volgend op het boekjaar vastgesteld door het bestuur van STF; daarmee is niet voldaan aan de statutair voorgeschreven termijn van zes maanden. Overigens merken wij op dat ook het eerdergenoemde artikel 10, lid 2 van BW2, het bestuur de verplichting oplegt om jaarlijks binnen zes maanden na afloop van het boekjaar de balans en staat van baten en lasten van de rechtspersoon te maken en op schrift te stellen.
122. Over het jaarverslag 1999 van STF merken wij op dat dit is vastgesteld vóórdat de overeenkomsten die ten grondslag liggen aan dit jaarverslag door het bestuur waren goedgekeurd.

123. Het jaarverslag 2000 van STF is volgens de ons terbeschikkingstaande gegevens niet definitief opgemaakt en evenmin vastgesteld; ons is ook niet gebleken dat EY een accountantsverklaring heeft afgegeven bij een jaarrekening 2000 van STF.
124. Ons is niet gebleken dat de jaarverslagen van STF betreffende de jaren 2001, 2002 en 2003 formeel zijn vastgesteld door het bestuur van STF; dit in tegenstelling tot het jaarverslag van STF over 2004.
125. Vanaf boekjaar 2005 zijn alleen conceptjaarverslagen van STF beschikbaar, die tot op heden niet zijn vastgesteld door het bestuur van STF en waarbij tot op heden geen goedkeurende accountantsverklaringen zijn verstrekt.

Geen grondslag voor het vermogen van STF aan het begin van 1998

126. In het jaarverslag 1999 van STF maakt depot 12971, inclusief de aan dit depot toegevoegde overrente over 1994 tot en met 1997, deel uit van het beginvermogen per 1 januari 1998 van STF. In het jaarverslag 1999 is opgenomen dat het vermogen van STF dient te worden aangewend voor de betalingen inzake de overgangs- en garantieregeling.
127. Vanwege de navolgende redenen ontbreekt in het jaarverslag 1999 van STF een grondslag voor het opnemen van depot 12971 in het vermogen van STF per 1 januari 1998.
  - Er is geen jaarverslag 1998 van STF opgemaakt en vastgesteld;
  - Hetgeen is opgenomen in het jaarverslag 1999 van STF betreffende de uitvoering van de overgangs- en garantieregeling door STF in 1998 is in strijd met de in 1998 geldende statuten van STF. STF had immers tot de statutenwijziging op 23 maart 1999 ten doel het houden van toezicht op de uitvoering en instandhouding van de bij CBR bestaande toeslagregeling.

Verschillen depotstanden 12971 volgens jaarverslagen en werkelijk depotstanden 12971

128. Wij hebben geconstateerd dat tussen de depotstanden volgens de jaarverslagen van STF en de werkelijke depotstanden gedurende vele jaren verschillen bestaan. Wij hebben de verschillen in detail geanalyseerd en kunnen verklaren.
129. Deze verschillen, met een maximum van fl. 21,312 miljoen in 1999, hangen met name samen met:

- De constatering dat, ondanks verzoeken daartoe van NN, geen opvolging is gegeven aan het overboeken van diverse bedragen van (hoofd)contractnummer 87127 naar depot 12971 en vice versa, samenhangende met de afrekening 1998 en 1999 (waaronder met name de overrente). Deze afrekeningen zijn in het jaarverslag 1999 als baten verantwoord en opgenomen in de depotstand, terwijl het ultimo 1999 een vordering ad ruim fl. 20 miljoen betreft en geen onderdeel is van de werkelijke depotstand. Met ingang van het jaarverslag 2001, waarin het per saldo ultimo 2001 gaat om een vordering van (afgerond) fl. 12,765 miljoen, is in de toelichting opgenomen dat dit bedrag nog dient te worden afgerekend tussen CBR en STF. Eerst eind 2005 heeft deze afrekening plaatsgevonden.
- Het feit dat gedurende meerdere jaren indexeringskoopsommen van depot 12971 zijn onttrokken, hetgeen niet is verantwoord in de jaarverslagen STF.

De mutaties in depot 12971 volgens de jaarverslagen

130. Wij hebben de mutaties in depot 12971 zoals die voortvloeien uit de standen van het depot volgens de jaarverslagen STF vanaf 1999 in detail geanalyseerd en kunnen verklaren.
131. Tegen de achtergrond van de doelstelling van onderhavig onderzoek, zijnde het in kaart brengen van de financiële stromen van STF, zijn de volgende mutaties relevant.
- De toename van het depot in 1998 ad fl. 2,205 miljoen is met een onjuiste omschrijving in het jaarverslag 1999 van STF gepresenteerd. Door de wijze van presentatie wordt geen inzicht gegeven in de lasten ten gevolge van de koopsommenindexering 1998 ten bedrage van fl. 1,605 miljoen.
  - Wij hebben vastgesteld dat de koopsommenindexering 1998 (alsnog) ten laste van CBR zijn gekomen en de berekening van de afrekening 1998 in overeenstemming is gebracht met de systematiek van 1999. In het verlengde hiervan geldt dat ook de koopsommenindexering 1999 oorspronkelijk zijn onttrokken aan depot 12971 en nadien (alsnog) ten laste van CBR zijn gekomen.
  - In de periode 1 januari 1998 tot 23 maart 1999 bedraagt de som van de onttrekkingen uit hoofde van koopsommenindexatie fl. 2.026.358 (waarvan koopsommenindexering 1998 ten bedrage van fl. 1,605 miljoen). Uitgaande van de overeenkomst met NN die op 20 september 2000 is ondertekend door het bestuur van STF, zijn de correcties waarbij de koopsommen 1998 en de (tot 23 maart 1999 onttrokken) koopsommen 1999

alsnog ten last van CBR zijn gekomen, terecht. De correcties zijn echter in strijd met de tot 23 maart 1999 vigerende statuten van STF.

De eventuele financiële consequenties van deze bevinding komen aan de orde in paragraaf 9.6

132. Wij hebben vastgesteld dat hetgeen is verantwoord in het jaarverslag 2001 van STF zijnde
- baten 2001 uit hoofde van een ontvangen bijdrage CBR van fl. 7,123 miljoen en
  - baten 2000 uit hoofde van rendement/overrente depot NN van fl. 1,704 miljoen
- niet overeenkomt met hetgeen in het eerder vastgestelde jaarverslag 1999 van CBR is verantwoord. Voor de wijze van verantwoording in de jaarrekening 2001 van STF van de storting van het totaalbedrag van fl. 8,827 miljoen hebben wij geen grondslag aangetroffen.
133. In feite is, afgaande op het jaarverslag 1999 van CBR, sprake van een onterechte ‘dubbele’ bijschrijving van de afrekening 1998 (waaronder met name overrente 1998) ad (afgerond) fl. 3,827 miljoen op depot 12971.

De eventuele financiële consequenties van deze bevinding komen aan de orde in paragraaf 9.7

134. Verder zijn wij van mening dat een bedrag van € 196.970 door CBR te veel is betaald aan depot 12971 in verband met te veel aan STF toegerekende overrente 1999.

Verschillen jaarverslagen STF en jaarverslagen CBR

135. Wij hebben vastgesteld dat verschillen bestaan tussen de onderlinge vorderingen en schulden in de jaarverslagen STF ten opzichte van de jaarverslagen CBR. Wij hebben de verschillen in detail geanalyseerd en kunnen verklaren.
136. In dit verband hebben wij verder geconstateerd dat tussen STF en CBR langdurig en in enige vorm een rekening-courantverhouding heeft bestaan, waaromtrent wij geen overeenkomsten hebben aangetroffen waarin de wederzijdse rechten en verplichtingen zijn vastgelegd. Ook anderszins is niet gebleken van het bestaan van afspraken hierover.
137. Evenmin hebben wij waargenomen dat over de uitstaande bedragen in rekening-courant rente in rekening is gebracht c.q. is betaald. Als gevolg hiervan is sprake van een vacuüm dat

het onmogelijk maakt om een eenduidige uitspraak te doen over eventuele financiële consequenties.

7.11 De verantwoording van depot 32041

138. Zoals beschreven is in de ‘aanvullende overeenkomst inzake het indexatiedepot’ van 20 september 2000 opgenomen dat met ingang van 1 januari 1998 door (dan verzekeringnemer) CBR een nieuw indexatiedepot zal worden aangehouden. Dit depot is echter niet direct per 1 januari 1998 totstandgekomen.
139. Samenhangende met de bestemmingswijziging van depot 12971, is in 2001 depot 32041 (nieuw indexatiedepot) geopend. Op dat moment vigeert een kapitaalcontract tussen SPF-0 en NN. Pas in februari 2003 heeft depot 32041 een saldo. Dat saldo is gecreëerd door overboeking van een bedrag van € 5 miljoen van depot 12971 naar depot 32041, met verwerkingsdatum 12 maart 2003 en boekdatum 24 februari 2003. Kort daarvoor is het contract tussen SPF en NN ondertekend, waarbij SPF met terugwerkende kracht per 1 januari 2001 een garantiecontract met NN is overeengekomen.
140. Omtrent (het saldo van) het nieuwe indexatiedepot 32041 is tot en met 2005 niets verantwoord in jaarverslagen CBR, SPF-0 en SPF.

7.12 Bankbetaling aan CBR ad € 3,5 miljoen inzake ‘aandeel aanpassing CAO’

141. In 2008 is een bedrag van € 3,5 miljoen aan depot 12971 onttrokken en betaald op de bankrekening van CBR. Uit onderliggende bescheiden volgt dat deze betaling samenhangt met een bijdrage van STF in de aanpassing van de pensioenrechten van 55-minners zoals in de CAO overeengekomen. Hoewel aan de onttrekking een besluit van het bestuur van STF ten grondslag ligt, is de onttrekking in strijd met het doel van STF.

<p>De eventuele financiële consequenties van deze bevinding komen aan de orde in paragraaf 9.8</p>

7.13 Mutaties depot 12971 en depot 32041

142. Ons onderzoek was gericht op de grondslagen van de inkomende en uitgaande financiële stromen van STF. Deze vinden hun weerslag in de mutaties op depot 12971. Omdat wij hebben geconstateerd dat mutaties op depot 12971 samenhangen met c.q. gerelateerd zijn aan

mutaties op depot 32041 hebben wij tevens op hoofdlijnen de mutaties op depot 32041 vastgesteld.

143. In onderstaande tabel zijn zowel de mutaties op depot 12971 als op depot 32041 (deels in geaggregeerde vorm) weergegeven.
144. Voor zover de grondslagen van de mutaties in onderstaande tabel onder omstandigheden kunnen leiden tot financiële consequenties voor CBR en/of SPF en/of STF verwijzen wij naar hoofdstuk 9.

Totaal mutaties depot 12971 en 32041 (bedragen in €)		Depot	
jr	Omschrijving	12971	32041
94	storting in 94 ad fl. 20 miljoen	9.075.604	
div	indexatiekoopsommen 94 t/m 97	-5.724.378	
div	afrekening 94 t/m 97 (afrekening 97 in 98)	11.235.541	
	<i>Sub-tot.: Boekhoudkundig saldo 31-12-97 in jaarverslag 99 STF</i>	14.586.767	
div	indexatiekoopsommen (verw.data in 97 en 98) [E]	-728.536	
99	indexatiekoopsommen [D1]	-590.909	
00	afrekening 98	3.286.550	
00	indexatiekoopsommen [C]	-512.940	
01	bankbetaling door CBR jrvrslgCBR:bijdrage (2,269mio)+afrekening 98 (1,736 mio) jrvrslgSTF: bijdrage (3,232mio)+rendement depot 00 (773.000)	4.005.491	
div	indexatiekoopsommen (01- 02- 03) [A]	-3.247.776	
03	indexatiekoopsommen [B]	-82.813	
03	overboeking van 12971 naar 32041	-5.000.000	5.000.000
03	overboeking van 32041 naar 12971 [is A -62]	3.247.714	-3.247.714
03	bankbetaling door CBR [dl1 deel STF-vrijval vermogen SVUT]	1.700.000	
04	bankbetaling door CBR vrijval verplichting 'Fisscher' (1.311.435) + 'Witteveen' (1,5 mio)		2.811.435
05	bankbetaling door CBR		2.240.000
05	overboeking van 32041 naar 12971 afrekening 98- 99 (- 1,558mio en 7,351mio) en uitkeringen garantie-/overg.regeling 98 tm 04 (-5,598mio) en alm studie (-29.000) en rendement depot 01 tm 03 (2,074mio)	2.240.000	-2.240.000
05	overboeking van 32041 naar 12971 [is B]	82.813	-82.813
05	indexatiekoopsommen [D2]	-174.450	
05	indexatiekoopsommen		-2.238.292
06	bankbetaling door CBR [saldi o/s bankrek.SVUT]	11.916	
06	overboeking van 32041 naar 12971 [is C]	512.940	-512.940
06	bankbetaling door CBR indexatiekoopsommen (711.879) [zie E] en afrekening 98-99 (-237.293 en -196.970)	277.616	
06	bankbetaling door CBR [is -D1]		590.909
06	overboeking van 32041 naar 12971 [is som D1D2 + 62]	765.421	-765.421
06	bankbetaling door CBR [dl2 deel STF-vrijval vermogen SVUT]	2.658.784	
06	tariefsinterest (rendement depot) 03 tm 05		6.625
	<i>Sub-tot.: Inbreng Reserve Indexatiedepot in jaarversl 06 SPF</i>		1.561.789

-vervolg - Totaal mutaties depot 12971 en 32041 (bedragen in €)		Depot	
jr	Omschrijving	12971	32041
06	overboeking van 32041 naar 12971	24.493	-24.493
06	indexatiekoopsommen		-1.034.617
06	bankbetaling door CBR tariefopslagen uit VUT (4.000.000) + tariefsinterest 06 (160.000)		4.160.000
07	overboeking van algemene reserve SPF naar 32041		856.449
07	bankbetaling aan CBR uitkeringen garantie-/overg.regeling 05-06 (-4.839.000) en rendement depot 04-05 (1.338.000)	-3.501.000	
07	bankbetaling door CBR: aanbevelingen Comm-v-Drie tariefopslagen uit VUT (750.000) en restsaldo voorz.herstructering (1.000.000)		1.750.000
07	bankbetaling door CBR onderdl pakket maatregelen > vakbonden trekken OK-procedure in		2.000.000
07	overboeking van algemene reserve SPF naar 32041 onderdl pakket maatregelen > vakbonden trekken OK-procedure in		1.700.000
07	indexatiekoopsommen		-814.467
08	bankbetaling aan CBR : aandeel aanpassing cao	-3.500.000	
08/09	bankbetalingen aan CBR (2.431.581 + 349.000) uitkeringen garantie-/overg.regeling 07	-2.780.581	
08/09	bankbetalingen ivm factuur SPF uitkeringen garantie/overg.regeling 08	-2.011.862	
08	indexatiekoopsommen		-1.249.305
08/09	vooruitbetaald aan SPF (370.000+130.000)	-500.000	
09/10	bankbetalingen ivm factuur SPF uitkeringen garantie/overg.regeling 09	-2.219.152	
09	indexatiekoopsommen		-2.274.735
09	ontvangst	10.137	
10	overboeking naar egalisatiereserve SPF [splitsing beleggingsdepot SPF-STF: 'negatieve overrente STF']	-3.060.606	
09/10	bankbetalingen ivm factuur SPF uitkeringen garantie/overg.regeling 10	-3.071.539	
10	indexatiekoopsommen		-715.677
10	overboeking van 32041 naar 12971	3.785	-3.785
div	uitkeringen 'Vendrik' 07 tm 10	-664.523	
div	(tariefs)interest (rendement depot) 06 tm 10	4.899.355	1.186.455
	Totaal (is saldo per 31-12-2010)	6.667.095	7.097.614

8 Bevindingen van algemene aard

8.1 Inleiding

145. In dit hoofdstuk zijn de bevindingen van algemene aard weergegeven die betrekking hebben op de periode vanaf circa 1994. Deze bevindingen verschaffen de noodzakelijke context voor de wijze waarop de bevindingen ten aanzien van de specifieke onderzoeksvragen tot stand zijn gekomen. Ze hebben onder meer betrekking op de administratieve cultuur, de wijze van besluitvorming, bepalende tijdsomstandigheden en de verhoudingen tussen personen en partijen. De algemene bevindingen geven daarmee indicaties voor de uitgangspunten en randvoorwaarden voor het onderzoek.
146. Wij merken op dat, nu het principe van wederhoor niet (in volle omvang) haar beslag heeft kunnen krijgen, wij mogelijk niet bekend zijn met alle relevante feiten. Nadrukkelijk wijzen wij erop dat de in dit rapport opgenomen bevindingen gelezen dienen te worden in samenhang met het ontbreken van reacties in het kader van wederhoor.

8.2 STF voert geen eigen financiële administratie

147. De rechtspersoon STF heeft vanaf circa 1994 geen eigen, separate financiële administratie gevoerd en beschikt vanaf dat moment evenmin over een eigen, op haar naam gestelde, bankrekening. Wij hebben kunnen vaststellen dat de jaarrekeningen (als onderdeel van de jaarverslagen) van STF extracomptabel tot stand zijn gekomen, met name op basis van opgaven van NN en van opgaven van de salarisadministratie van CBR. De financiële stromen vonden tot 2008 plaats via een bankrekening van CBR; de mutaties zijn in de (sub)administratie van CBR via een rekening-courantverhouding met STF verwerkt. Vanaf 2008 is sprake van betaling van door SPF verzonden facturen en een rekening-courantverhouding tussen SPF en STF.

8.3 Verwevenheid aangelegenheden STF en andere entiteiten

148. Wij hebben niet alleen geconstateerd dat de financiële administratie van STF deel uitmaakt van de financiële administratie van CBR, maar tevens hebben wij vastgesteld dat geen, dan wel in beperkte mate, scheiding is aangebracht tussen enerzijds aangelegenheden van STF en anderzijds aangelegenheden van CBR en andere entiteiten.

149. De verwevenheid tussen STF en CBR manifesteert zich ook op het personele vlak. Als onderdeel van bijlage 10 zijn bijgevoegd overzichten van de leden van het bestuur van STF vanaf 1994, de directie van CBR vanaf 1994 en de leden van het bestuur van SPrePF, SPF-0 en SPF. Uit deze overzichten blijkt dat directieleden van CBR tevens voorzitter of lid waren van het bestuur van STF en de andere entiteiten. In dit verband merken wij op dat volgens de statuten STF ‘wordt bestuurd [...] door een bestuur, bestaande uit vier leden. Twee bestuursleden, waaronder begrepen de voorzitter, [...] benoemd door CBR en twee bestuurders [...] benoemd door de bij CBR ingestelde ondernemingsraad.’³
150. De verwevenheid blijkt verder uit het gegeven dat er geen separaat beleggingsdepot bij NN voor STF is ingericht, maar dat dit onderdeel uitmaakt van het beleggingsdepot van CBR en later SPF waarvan de afsplitsing bovendien niet eerder dan in 2011 is geëffectueerd.
151. Hiermee hangt onder meer samen dat tot 2001 een verzekeringsovereenkomst vigeerde tussen CBR en NN waarop een aanvullende overeenkomst is gesloten die mede is ondertekend door STF.
152. Verder hebben wij waargenomen dat in de notulen van SPrePF, SPF-0 en SPF tevens onderwerpen met betrekking tot STF aan de orde komen. In het verlengde hiervan ligt de constatering dat correspondentie van NN betreffende STF verzonden is naar en gericht is aan CBR en andere entiteiten. Tot slot verdient vermelding dat in correspondentie die door CBR is gevoerd onderwerpen aan de orde komen die tot de doelomschrijving van STF behoren.
153. De verwevenheid blijkt ook uit de constatering dat het voormalig hoofd C&F (controlling en finance) van CBR tevens optrad als administrateur van STF, SPrePF, SPF-0 en SPF.

8.4 De volledigheid van de beschikbare bescheiden is niet gewaarborgd

154. Wij hebben geen specifiek voor STF bedoelde archiefbewaarplaatsen aangetroffen, in welke vorm dan ook. Als uitvloeisel hiervan hebben wij een inventarisatie verricht in de archieven

³ Volgens de statuten van STF d.d. 23 maart 1999 en d.d. 30 december 1993; in de statuten bij oprichting van STF d.d. 17 oktober 1980 is een vergelijkbare tekst opgenomen: ‘Het Bestuur van [STF] bestaat uit vier leden te weten twee werkgeversleden en twee werknemersleden. De twee werkgeversleden, waaronder de voorzitter, worden aangewezen door het Bestuur CBR [...]. De twee werknemersleden [...] worden aangewezen door de ondernemingsraad van het CBR [...].’

van CBR, met name in het centrale archief aan de Polakweg te Rijswijk en in het directiearchief op het hoofdkantoor aan de Sir Winston Churchillaan te Rijswijk.

155. Het archief van CBR is omvangrijk. Deze omvang en het feit dat overzichten van gearchiveerde bescheiden niet beschikbaar waren, hebben ons doen besluiten af te zien van het integraal en in detail inventariseren van de bescheiden die zijn gearchiveerd in het centrale archief van CBR aan de Polakweg te Rijswijk.
156. Het centrale archief bestaat uit verscheidene afgesloten ruimten. Wij hebben ons op enkele hiervan gericht waarbij wij ons hebben laten leiden door de aanduiding/naamgeving van die ruimten. De in deze specifieke ruimten gearchiveerde bescheiden hebben wij geïnterviewd, zo veel als mogelijk op basis van de omschrijving op de ordnerrug.
157. Ter illustratie van hetgeen wij hebben waargenomen het volgende. In ruimte no. 4 ('C&F sal.') zijn bij benadering meer dan duizend ordners opgeslagen die vooral betrekking hebben op de salarisadministratie. In ruimte no. 5 ('Directie') bevinden zich bij benadering 500 ordners die deels, gelet op de op de ordnerrug aangebrachte etiketten, kennelijk, maar op basis van ons onbekende criteria, geïndexeerd zijn. Verder bevinden zich in de ruimte diverse verhuisdozen met ordners evenals drie grote rode plastic (vuilnis)zakken met allerlei losse bescheiden en voorzien van een briefje "NIET WEG OUDEN/WALREE" opgeslagen. De bescheiden uit deze zakken zijn te identificeren als bescheiden die hebben toebehoord aan de heer R.A. van Walree, voormalig financieel directeur van CBR.
158. In ruimte no. 5 bevinden zich eveneens de verslagen van het directiebestuur. Naast deze verslagen zijn van de periode tot 1998 ook de vergaderstukken van het directiebestuur in het archief aanwezig. Deze bescheiden bleken niet compleet te zijn. Zo troffen wij de vergaderstukken van het directiebestuur over de periode 1998 tot en met 2002 niet in het archief aan. Deze vergaderstukken troffen wij evenmin aan in het archief op het hoofdkantoor.
159. In ruimte no. 8 ('JZ/AZ/Comm./P&O') zijn ordners opgeslagen van de afdelingen Juridische Zaken, Algemene Zaken en Personeelszaken. In deze ruimte hebben wij geen bescheiden kunnen identificeren ten aanzien van de statutenwijziging van STF in 1999. Wel hebben wij een dossier aangetroffen dat vermoedelijk door de heer J.W.M. Verheule, voormalig hoofd

van de afdeling P&O en oud-bestuurslid van STF, persoonlijk is bijgehouden. In dit dossier zijn onder meer bescheiden betreffende STF aangetroffen.

160. In ruimte no. 12 ('C&F bkh') zijn bij benadering meer dan duizend ordners opgeslagen betreffende de financiële administratie, waaronder bankafschriften.
161. Over de periode tot de afwikkeling van de overdracht van het vermogen van STF aan CBR en de storting daarvan in depot 12971 in 1994, zijn duidelijk te identificeren ordners en bescheiden aangetroffen die betrekking hebben op STF. Wij hebben geen gestructureerde archivering van bescheiden van STF waargenomen die betrekking heeft op de periode vanaf circa 1997 tot circa 2002. Wij verwijzen in deze naar bijlage 11, waarin een overzicht van de beschikbare notulen van bestuursvergaderingen van STF is opgenomen.
162. Voorts hebben wij geconstateerd dat de omschrijving op het etiket op de ordnerrug niet in alle gevallen overeenkomt met de inhoud van de ordner. Zo zijn in het centrale archief in de ordner met etiket: "Pensioenen (kosten & lasten) over 2002 en 2003" diverse tabbladen inzake 2003 opgenomen, waarachter echter geen bescheiden zijn gevoegd.
163. Reeds op grond van vorenstaande kan worden geconcludeerd dat de volledigheid van de ons terbeschikkingstaande bescheiden niet is gewaarborgd. Deze constatering wordt bevestigd doordat wij van externe partijen, waaronder de pensioenverzekeraar NN en DBBW (dat betrokken is geweest bij diverse statutenwijzigingen), bescheiden hebben ontvangen die wij noch in het centrale archief noch in het directiearchief van CBR, al dan niet in afschrift, hebben aangetroffen. Als voorbeeld kan worden vermeld dat wij van DBBW bescheiden hebben ontvangen die ten grondslag hebben gelegen aan de statutenwijziging van 23 maart 1999; deze bescheiden troffen wij niet aan in de archieven van CBR.
164. Dat de volledigheid van de beschikbare bescheiden niet is gewaarborgd, wordt ook bevestigd door de heer Rijnders die ons het volgende heeft medegedeeld:

Desgevraagd geeft de heer Rijnders aan dat het CBR nog een archief heeft op de Polakweg te Rijswijk waar zich mogelijk ook nog (oudere) stukken betreffende het Toeslagfonds kunnen bevinden. De heer Rijnders merkt hierbij op dat ongeveer een halfjaar geleden het archief van de financiële administratie aldaar is opgeschoond en

veel stukken waarvan de wettelijke bewaartermijn is verstreken, zijn vernietigd. De opschoning had met name te maken met de overgang van een decentrale organisatie naar een centrale organisatie. De heer Rijnders durft niet te zeggen of zich hieronder ook stukken van het Pensioenfonds en/of Toeslagfonds bevonden, maar acht dit niet heel waarschijnlijk.

165. Tot slot merken wij op dat ook de heer Tau over de archivering heeft verklaard:

Desgevraagd geeft de heer Tau aan dat hij een gestructureerd archief had in zijn werkkamer waarin zich ook allerlei bescheiden betreffende pensioenen bevonden. De heer Tau weet niet wat er met die bescheiden is gebeurd na zijn vertrek en geeft aan dat hij nogal op een vervelende manier is vertrokken bij het CBR. Tijdens een vakantie is hem per brief medegedeeld dat zijn arbeidsovereenkomst zou worden ontbonden. Na terugkomst van zijn vakantie kreeg de heer Tau de mededeling dat hij geen toegang meer had tot het CBR. Zijn bureau is toen op slot gedaan en de sleutel werd door de heer Vaessen bewaard.; hij mocht nog één keer langskomen om zijn persoonlijke spullen onder toezicht op te halen, aldus de heer Tau.

Wij hebben het gestructureerde archief van de heer Tau niet aangetroffen.

166. Wij hebben van verschillende geïnterviewden vernomen dat betrokkenen thans niet (meer) in bezit zijn van persoonlijk bijgehouden archieven. Zo is in het verslag van het interview met de heer Vaessen opgenomen:

(...) de heer Vaessen [meldt] dat hij niet over dossierstukken beschikt. Hij omschrijft de heer Schenk als integer en betrouwbaar en als 'zijn geweten' bij het CBR en hij weet dat de heer Schenk wel over documenten beschikte. De heer Vaessen heeft echter van de weduwe van de heer Schenk vernomen dat zij na verloop van tijd alle stukken betreffende het CBR die de heer Schenk thuis had liggen, heeft vernietigd [...].

8.5 De juistheid van de terbeschikkingstaande bescheiden

167. Naast het feit dat de volledigheid van de ons terbeschikkingstaande bescheiden niet is gewaarborgd, kan de juistheid van (specifieke) terbeschikkingstaande bescheiden ter discussie worden gesteld. De volgende waarnemingen geven daartoe aanleiding.
168. Wij hebben het origineel en een afschrift van 'Uittreksel uit de notulen van de vergadering van de Raad van Toezicht CBR op 8 juli 1999' aangetroffen. Op het origineel is een vierkant

papiertje geplakt met daarop, onder het opschrift ‘Aldus vastgesteld op 26 augustus 1999’, de handtekening van mevrouw Van Leeuwen-Schut, voorzitter van RvT CBR. Kennelijk nadat het papiertje is aangebracht, heeft de heer Vaessen in zijn hoedanigheid van bestuurder van CBR zijn handtekening geplaatst, deels op dit opgeplakte papiertje. Het integrale afschrift geeft geen blijk (meer) van deze vermoedelijke wijze van handelen.

169. De heer Zegwaard, voormalig jurist bij CBR, heeft gesteld dat hij niet uitsluit dat:
- (...) het opstellen van de notulen vaak een ‘papieren gebeuren’ is geweest. Dit vond dan vlak voor de ‘vervaldatum’ plaats zonder dat er sprake is geweest van een echte vergadering. De heer Zegwaard voegt hier aan toe dat hij durft te stellen dat dit meer gebeurde.*
170. Wij hebben de heer Zegwaard verder een uittreksel voorgelegd uit de notulen van 17 maart 1999, welk uittreksel als bijlage bij een akte van statutenwijziging op briefpapier van DBBW van. 23 maart 1999 van Stichting Toeslagfonds CBR is gevoegd, onder de toevoeging dat wij de notulen als geheel niet hebben aangetroffen. De heer Zegwaard heeft daarover aangegeven:
- (...) dat het heel goed kan zijn dat er anders dan dit uittreksel geen notulen zijn dan wel dat de notulen niet meer tekst bevatten dan hetgeen in het uittreksel is opgenomen. Het zou de heer Zegwaard niet verbazen als de eventuele vergadering waarop de notulen betrekking hebben ook alleen is bijgewoond door de op het uittreksel genoemde heren Pit en Tau. Intégis toont de heer Zegwaard tevens een aantal brieven gevoegd bij de voornoemde akte die zijn ondertekend door de heer Zegwaard. De heer Zegwaard merkt op dat zijn taak was om de benodigde bescheiden te versturen aan DBBW. Op zijn verzoek om een afschrift of uittreksel van de notulen kreeg hij dan als reactie dat die er niet waren en hij maar een tekstvoorstel moest maken. De heer Zegwaard voegt hier aan toe dat dit in de periode dat de heer Vaessen directeur van het CBR was, geen uitzonderlijke handelwijze was; het is in zijn herinnering vaker voorgekomen dat achteraf uittreksels van notulen van vergaderingen werden opgemaakt.*
171. In reactie op de passages uit het verslag van het interview met de heer Zegwaard informeerde de heer Tau ons in het kader van wederhoor als volgt:

De heer Zegwaard suggereert dat het binnen het CBR gebruikelijk was, dat op basis van informeel overleg besluiten zouden zijn genomen, zo ook mogelijk tussen mij en de heer Pit. Ik ontken ten stelligste dat ik me ooit heb bediend van zo'n informele besluitvorming. Wel is mij bekend dat andere personen dat wel deden.

172. De samenvatting van de bevindingen ten aanzien van voornoemde statutenwijziging komen aan de orde in paragraaf 7.5.

173. In het verslag van het interview met de heer W.J.M. van den Kieboom, voormalig hoofd P&O CBR, is in relatie tot de notulen STF het volgende opgenomen:

De heer Van den Kieboom geeft desgevraagd aan dat het bestuur van STF hooguit twee keer per jaar kort vergaderde, zo'n 30 tot 45 minuten, [...]. Op de opmerking van Intégis dat zij geen notulen van dergelijke bijeenkomsten hebben aangetroffen, antwoordt de heer Van den Kieboom dat er vaak geen verslaglegging plaats vond als de heer Pit niet bij de vergadering aanwezig was.

8.6 Volledigheid van de vastleggingen

174. Naast het feit dat de volledigheid en de juistheid van de beschikbare bescheiden niet zijn gewaarborgd, hebben wij tevens waargenomen dat medewerkers van CBR besluiten en correspondentie (bewust) niet hebben vastgelegd. Wij leiden dit af uit navolgende.

175. In een intern memo van de heer Tau aan de heer Schenk uit april 2001 is de volgende tekst opgenomen: 'Laten we in het vervolg dit soort zaken, zoals oorspronkelijk, mondeling communiceren in plaats van dit onnodige formele schrijven'.

176. In relatie tot de vastleggingen heeft de heer Zegwaard tijdens het interview het volgende verklaard:

... dat in algemene zin uit notulen in de periode dat de heer Vaessen directeur was, vaak niet duidelijk blijkt wat tijdens vergaderingen besproken en besloten is; dit geldt zowel voor de CBR als de Stichting Pensioenfonds CBR. In de perceptie van de heer Zegwaard werden in vergaderingen van het bestuur van de Stichting Pensioenfonds wel zaken besproken maar er werden zelden formele beslissingen genomen; de notulen zijn op dat punt dan ook vaag. Als hieromtrent vragen werden gesteld dan werd er gezegd

'de accountant weet er van'. Hieraan voegt de heer Zegwaard toe dat de heren Vaessen en Schenk ook besluiten hebben genomen buiten de formele gremia om, bijvoorbeeld over het overdragen van liquiditeiten tussen fondsen omdat liquiditeit nodig was voor een bepaalde bestemming.

8.7 De aangetroffen complexiteit

177. Kwesties betreffende pensioenen worden over het algemeen als moeilijk en complex ervaren. In het geval van CBR geldt als extra complicerende factor dat diverse overeenkomsten en regelingen met terugwerkende kracht van toepassing zijn verklaard. Ter illustratie:
- Op 11 september 2000 is een overeenkomst tussen SPrePF, CBR en NN ondertekend met ingangsdatum 1 januari 1998. SPrePF is echter pas op 30 november 1998 opgericht;
  - Met ingangsdatum 1 januari 2001 gold een verzekeringsovereenkomst tussen SPF-0 en NN (waarvan wij overigens geen getekend exemplaar hebben aangetroffen). SPF-0 is echter pas op 11 juli 2001 opgericht;
  - In 2003 is met terugwerkende kracht met ingangsdatum 1 januari 2001 een verzekeringsovereenkomst tussen SPF en NN van toepassing geworden. Deze overeenkomst heeft als bijlage XIII "overeenkomst inzake het garantie- en overgangsdepot" die met datum 28 januari 2003 is ondertekend door SPF, STF en NN. SPF is de (nieuwe) naam van (de verkrijgende stichting) SPrePF die op 31 december 2002 is gefuseerd met de op 11 juli 2001 opgerichte SPF-0 (verdwijnde stichting).
178. Als uitvloeisel hiervan dienden tot vele jaren later correcties c.q. correctieboekingen te worden doorgevoerd. Zo hebben wij geconstateerd dat correctieboekingen in enig jaar zijn doorgevoerd die betrekking hadden op een gebeurtenis die zich zeven jaar daarvoor heeft voorgedaan.
179. Tevens hebben wij geconstateerd dat afwikkeling van een genomen besluit in voorkomende gevallen vele jaren later heeft plaatsgevonden. Zo valt uit correspondentie op te maken dat CBR eind oktober 2005 van ABN Amro een verzoek heeft ontvangen de destijds niet opgeheven bankrekeningen van SVUT alsnog op te heffen, hetgeen aansluitend is gerealiseerd. SVUT is reeds in mei 2003 ontbonden. De heer Schenk, volgens gegevens in het Handelsregister "bewaarder van boeken en bescheiden" voor de opgeheven SVUT, adviseert de heer Van Walree in januari 2006 het bij opheffing van de bankrekeningen

resterende saldo 'door te storten naar het depot bij Nationale Nederlanden t.n.v. Toeslagfonds.'

180. Als gevolg van dit alles is de inzichtelijkheid van de mutaties sterk afgenomen en nam daardoor het risico toe op onvolledige en/of onjuiste correctieboekingen. Wij gaan er van uit, overigens zonder dat wij een rechtstreeks verband hebben kunnen vaststellen, dat diverse door ons geconstateerde tekortkomingen het gevolg zijn geweest van het gebrek aan overzicht dat voortvloeide uit de inmiddels zeer gecompliceerde structuur die was ontstaan – een complexiteit die overigens naar ons inzicht vermijdbaar was geweest.

9 Het al dan niet aanwezig zijn van financiële consequenties

9.1 Inleiding

181. Het antwoord op de vraag of en zo ja welke, financiële consequenties verbonden dienen te worden aan de bevindingen naar aanleiding van onderhavig onderzoek hangt af van de daarbij gehanteerde uitgangspunten of ‘variabelen’.
182. In hoofdlijnen hebben de ‘variabelen’ betrekking op handelingen in het verleden die vanuit procedureel oogpunt en afgezet tegen het normenkader tot onduidelijkheid leiden. Ze hebben betrekking op:
- De te hanteren datum van ingang van overeenkomsten;
  - Het al dan niet handelen naar de exacte letter van overeenkomsten of statuten;
  - Het al dan niet stringent hanteren van de ingangsdatum van statuten;
  - De waarde die wordt gehecht aan formele aspecten zoals goedkeuring van notulen;
  - Het al dan niet betrekken van financiële mutaties van een later tijdstip;
  - De gehanteerde omschrijving bij bedragen in verschillende jaarrekeningen.
183. In dit hoofdstuk gaan wij in op bevindingen met eventuele financiële gevolgen. De keuzes ten aanzien van de te hanteren variabelen zijn niet voor iedere afzonderlijke bevinding eenduidig in te vullen. Iedere bevinding dient derhalve telkens afzonderlijk afgewogen te worden. Op deze manier kan per afzonderlijke bevinding worden bepaald of er al dan niet sprake is van financiële consequenties. In de navolgende paragrafen geven wij dan ook per bevinding een toelichting waarbij wij de variabelen benoemen en duiden die invloed hebben op de eventuele financiële consequenties. Tevens geven wij daarbij weer welke afwegingen gemaakt kunnen worden in relatie tot de financiële consequenties. Afhankelijk van de wijze waarop die afwegingen worden gemaakt dienen de financiële consequenties te worden bepaald. Omdat deze – zoals gezegd – niet eenduidig zijn in te vullen is het uiteindelijk aan onze opdrachtgevers om te bepalen of en zo ja welke financiële consequenties er worden verbonden aan hetgeen in dit rapport, meer specifiek in dit hoofdstuk, is beschreven.
184. Los van de bevindingen waarvan de financiële gevolgen afhankelijk zijn van de gekozen uitgangspunten is er ook sprake van bevindingen waarbij de financiële gevolgen wel eenduidig zijn. Wij hebben in onderhavig onderzoek geconstateerd:
- dat in 2006 een bedrag van € 196.970 door CBR te veel is betaald aan depot 12971 in verband met te veel aan STF toegerekende overrente;

- dat in 2006 op depot 32041 een bedrag ad € 6.625 is gestort, dat feitelijk betrekking heeft op tariefsinterest over de periode 2003 tot en met 2005. Een globale berekening van de tariefsinterest uitgaande van 4% en het gemiddelde werkelijke saldo van depot 32041 per jaar in deze periode, geeft een bedrag van ongeveer € 300.000, waarmee vergeleken het bedrag ad € 6.625 laag is.

Gezien het feit dat deze constatering eenduidig zijn waar het gaat om de financiële gevolgen, komen zij in de navolgende paragrafen niet nader aan de orde.

185. Wij hebben de volgende bevindingen geïdentificeerd waarvan de eventuele financiële consequenties afhankelijk zijn van de gehanteerde uitgangspunten c.q. variabelen:
- Het saldo per 1 januari 1998 dat bestemd is voor indexatie van pensioenen;
  - De juistheid van het initieel in 2003 op depot 32041 gestorte bedrag;
  - Het ontbreken van rendement op depot 32041;
  - Het al dan niet terecht toerekenen van negatieve overrente aan STF;
  - De al dan niet deels onjuiste correctie van indexatiekoopsommen in 2006;
  - De afgaande op het jaarverslag 1999 CBR ontorechte 'dubbele' bijschrijving overrente 1998;
  - De onttrekking in 2008 van € 3,5 miljoen in strijd met de statuten.

9.2 Het saldo per 1 januari 1998 dat bestemd is voor indexatie van pensioenen

Bevinding	Mede a.g.v. de overeenkomsten met NN van 20 september 2000 is per 1 januari 1998 het saldo van € 14,6 miljoen van depot 12971 niet meer beschikbaar voor de indexatie van pensioenen.
Bepalende variabele(n)	Het al dan niet handelen naar de exacte letter van overeenkomsten. Het al dan niet betrekken van financiële mutaties van een later tijdstip.
Te maken afweging(en)	Correctie van € 0 - € 14,6 miljoen t.l.v. depot 12971 en t.g.v. depot 32041.

9.2.1 Toelichting bevinding

186. Naar de exacte letter van de vigerende overeenkomsten met NN is het saldo van depot 12971 tot 1 januari 1998 bestemd voor indexaties. Depot 12971 is in 1994 initieel gevuld met geld dat bestemd was voor de indexatie van pensioenen en dat deels was opgebracht door de deelnemers aan de pensioenregeling. Onder meer als gevolg van het op grond van de

vigerende overeenkomsten met NN toerekenen van overrente aan depot 12971, is het saldo van het depot in de jaren na 1994 gegroeid tot een bedrag per 31 december 1997 van € 14,6 miljoen.

Uit nieuwe overeenkomsten met NN van 20 september 2000 volgt echter dat per 1 januari 1998 het op depot 12971 aanwezige saldo in zijn geheel aangewend moet worden voor de financiering van de overgangs- en garantieregeling in het kader van vervanging van VUT door prepensioen. Als gevolg daarvan was per 1 januari 1998 een bedrag van € 0 beschikbaar voor de indexatie van pensioenen.

9.2.2 *Bepalende variabelen*

187. Het al dan niet handelen naar de exacte letter van overeenkomsten speelt een rol bij de beoordeling van de hier beschreven bevinding. Handelend naar de exacte letter van de tot 1 januari 1998 vigerende overeenkomsten met NN, zou het per 31 december 1997 aanwezige saldo (€ 14,6 miljoen) van depot 12971 beschikbaar moeten zijn voor de indexatie van pensioenen.

188. Daarbij dienen de volgende kanttekeningen te worden geplaatst.

1. De keuze ten aanzien van de bestemming van het geld van depot 12971 is enerzijds van invloed op het saldo dat beschikbaar is voor indexatie en anderzijds op het saldo dat beschikbaar is voor de overgangs- en garantieregeling.

2. Zoals beschreven, zijn op een zeker moment problemen gesignaleerd ten aanzien van het saldo dat (op het nieuwe indexatiedepot 32041) beschikbaar was voor de indexatie van pensioenen. In antwoord op deze problemen zijn stortingen gedaan op depot 32041. Uit de tabel in paragraaf 7.13 blijkt dat naast een storting vanaf depot 12971 van € 5 miljoen in 2003 de volgende bedragen (in €) in depot 32041 zijn gestort:

in 2004 bankbetaling door CBR:	2.811.435
in 2006 bankbetaling door CBR:	4.000.000
in 2007 overboeking van algemene reserve SPF naar 32041	856.449
in 2007 bankbetaling door CBR	1.750.000
in 2007 bankbetaling door CBR en	2.000.000
in 2007 overboeking van algemene reserve SPF naar 32041	1.700.000
Totaal	<u>13.117.884</u>

Tezamen met de oorspronkelijke storting van € 5 miljoen is derhalve een bedrag van ruim € 18 miljoen in depot 32041 gestort. Hoewel de stortingen in depot 32041 volledig

losstaan van de gemaakte keuzes voor de bestemming van het saldo op depot 12971 per 1 januari 1998, hebben de stortingen wel geresulteerd in de omstandigheid dat ook voor de indexaties van pensioenen (op depot 32041) een bedrag beschikbaar is.

9.2.3 *Te maken afweging(en)*

189. Depot 12971 is in 1994 initieel gevuld met geld dat bestemd was voor de indexatie van pensioenen en dat deels was opgebracht door de deelnemers aan de pensioenregeling. Naar de letter van de vigerende overeenkomsten met NN geïnterpreteerd, is per 31 december 1997 een saldo van € 14,6 miljoen beschikbaar voor de indexatie van pensioenen. Dit bedrag is echter niet initieel gestort op depot 32041 dat ná 31 december 1997 is geopend ten behoeve van de indexaties. Een correctie van € 14,6 miljoen ten gunste van depot 32041 en ten laste van depot 12971 kan tegen deze achtergrond worden verdedigd.
190. Een dergelijke correctie heeft echter als consequentie dat een saldo van € 0 beschikbaar is voor overgangs- en garantieregeling, hetgeen niet toereikend zou zijn geweest. Volledig los van de vraag welk saldo per 1 januari 1998 beschikbaar zou moeten zijn voor indexaties, is als gevolg van stortingen op depot 32041 vanaf 2003 in de loop der tijd een bedrag van € 18 miljoen beschikbaar gekomen voor indexaties. Een correctie achten wij op grond van vorenstaande niet voor de hand liggend.
191. De vraag over welk saldo per 1 januari 1998 beschikbaar zou moeten zijn geweest is gerelateerd aan de vraag welk rendement op depot 32041 zou kunnen zijn behaald. Dit komt aan de orde in paragraaf 9.4.

9.3 **De juistheid van het initieel in 2003 op depot 32041 gestorte bedrag**

Bevinding	Tot maart 2003 was op (het nieuwe indexatie)depot 32041 geen saldo aanwezig. In maart 2003 is een bedrag van € 5 miljoen overgeboekt van depot 12971 naar depot 32041.
Bepalende variabele(n)	Het al dan niet handelen naar de exacte letter van overeenkomsten / statuten. Het al dan niet stringent hanteren van de ingangsdatum van statuten. De waarde die wordt gehecht aan formele aspecten zoals goedkeuring van notulen.
Te maken afweging(en)	Correctie van € 0,5 - € 5 miljoen tlv depot 32041 en tgv depot 12971.

9.3.1 *Toelichting bevinding*

192. Op 30 oktober 2002 is door het bestuur van STF vergaderd. Uit de notulen van de vergadering blijkt dat destijds is voorgesteld om maximaal fl. 10 miljoen (€ 4,538 miljoen) beschikbaar te stellen voor indexatie. In maart 2003 is een bedrag van € 5 miljoen overgeboekt van depot 12971 naar depot 32041. Dit bedrag is hoger dan de maximaal fl. 10 miljoen (€ 4,538 miljoen) die in de vergadering van het bestuur van STF aan de orde is geweest.

9.3.2 *Bepalende variabelen*

193. In relatie tot deze bevinding zijn de navolgende variabelen relevant:
- De waarde die wordt gehecht aan formele aspecten zoals goedkeuring van notulen.
  - Het al dan niet stringent hanteren van de ingangsdatum van statuten.
194. Ten aanzien van de formele aspecten hebben wij verschillende punten geconstateerd:
1. Het verslag van de bestuursvergadering STF van 30 oktober 2002 is niet ondertekend. Dit is in strijd met de statuten van STF.
  2. De notulen van 30 oktober 2002 zijn pas in de vergadering van het bestuur van STF van 17 december 2004 vastgesteld. Op het moment van de overboeking van depot 12971 naar depot 32041 in maart 2003, was derhalve geen sprake van een vastgesteld verslag. Formeel ligt er dus geen vastgesteld besluit aan de overboeking ten grondslag.
  3. Het overgeboekte bedrag van € 5 miljoen is niet gelijk is aan een bedrag van fl. 10 miljoen (€ 4,538 miljoen), dat aan de orde is geweest in de vergadering van 30 oktober 2002.
195. In relatie tot het al dan niet stringent hanteren van de ingangsdatum van statuten constateren wij dat de overboeking in maart 2003 van depot 12971 naar depot 32041 in strijd is geweest met de dan geldende doelstelling van STF.

9.3.3 *Te maken afweging(en)*

196. Hoewel afhankelijk van de gemaakte keuzes, ligt een correctie van de totale storting van € 5 miljoen, mede gelet op hetgeen verwoord in paragraaf 9.2, niet voor de hand. De optie bestaat om een correctie door te voeren voor het verschil tussen het bedrag van € 5 miljoen en het bedrag van € 4,538 miljoen dat in de bestuursvergadering aan de orde is geweest. Dit

zou dan ten laste van het indexatiedepot moeten worden geboekt. Indien de in navolgende paragraaf beschreven uiteenlopende visies over het beginsaldo van het indexatiedepot in ogenschouw worden genomen, lijkt voornoemde optie echter niet gewenst.

9.4 Het ontbreken van rendement op depot 32041

Bevinding	Als gevolg van het ontbreken van een saldo op (het nieuwe indexatie)depot 32041 per 1 januari 1998 tot aan de overboeking van € 5 miljoen in maart 2003, is geen rendement behaald op dit depot. Niet eerder dan met ingang van 2006 is door NN tariefsinterest conform de overeenkomst met NN op depot 32041 geboekt. Derhalve ontbreekt voor een periode van 8 jaar rendement op depot 32041.
Bepalende variabele(n)	De te hanteren datum van ingang van overeenkomsten Het al dan niet handelen naar de exacte letter van overeenkomsten
Te maken afweging(en)	Correctie van € 1,8 tot € 5,4 miljoen, afhankelijk van het gekozen scenario, t.l.v. CBR en t.g.v. depot 32041.

9.4.1 Toelichting bevinding

197. Over de periode 1 januari 1998 tot aan de storting van € 5 miljoen in depot 32041 (het nieuwe indexatiedepot) in maart 2003 is, als gevolg van het ontbreken van een saldo, geen (tariefs)interest toegevoegd aan het indexatiedepot. Dit is in strijd met overeenkomsten met NN.
198. In de ‘aanvullende overeenkomst inzake het indexatiedepot’, die is ondertekend op 20 september 2000 en die per 1 januari 1998 in werking treedt, is opgenomen dat met ingang van 1 januari 1998 door (dan verzekeringnemer) CBR een nieuw indexatiedepot zal worden aangehouden. Op dit indexatiedepot zal een nog nader door verzekeringnemer te bepalen bedrag worden gestort. Jaarlijks op 1 januari zal aan dit indexatiedepot de interest over het saldo van het indexatiedepot worden toegevoegd.
199. In januari 2003 vindt ondertekening van de (hoofd)overeenkomst tussen (dan verzekeringnemer) SPF en NN plaats, die met terugwerkende kracht in werking treedt op 1 januari 2001. In bijlage XII van deze overeenkomst is opgenomen dat NN naar depot 32041 een nog door de verzekeringnemer nader te bepalen bedrag en de interest over het saldo van het indexatiedepot zal overboeken.

200. Niet eerder dan met ingang van 2006 is door NN tariefsinterest conform de overeenkomst met NN op depot 32041 geboekt. Derhalve ontbreekt voor een periode van 8 jaar rendement op depot 32041.
201. De in de overeenkomsten met NN vermelde interest bedraagt 4%.

9.4.2 *Bepalende variabelen*

202. De relevante overeenkomsten zijn in beide gevallen niet eerder dan ruim twee jaar na de datum inwerkingtreding ondertekend. Beide overeenkomsten treden met ruime terugwerkende kracht in werking. Bij de bepaling van de financiële consequenties van onderhavige bevinding is de in de overeenkomsten vermelde datum inwerkingtreding als leidend beschouwd.
203. Naar de letter van de hiervoor aangehaalde overeenkomsten met NN zou vanaf 1 januari 1998 een indexatiedepot aangehouden worden waarop een ‘nader te bepalen bedrag’ diende te worden gestort waarover 4% (tariefs)interest gerekend zou worden.
204. Pas in 2003 is een bedrag van € 5 miljoen gestort in depot 32041; dit betreft het feitelijke beginsaldo van depot 32041. Dit bedrag is in de voorgaande paragraaf aan de orde geweest.
205. In de daarvoor liggende periode van 1998 tot en met 2002 hebben verschillende, onderling niet consistente, ideeën bestaan over de hoogte van het bedrag dat beschikbaar is voor de financiering van de indexatie van ingegane pensioenen. Zo is in 1999 onder meer voorgesteld om fl. 20 miljoen (€ 9,08 miljoen) in het indexatiedepot te storten. In 2001 meldt pensioenadviseur AON dat het de bedoeling is om in het depot ten behoeve van de indexaties een bedrag van fl. 10 miljoen te storten. In 2002 is echter weer sprake van een bedrag van fl. 10 à fl. 15 miljoen.
206. Het is tevens mogelijk om te stellen dat een bedrag van € 14,6 miljoen (zie paragraaf 9.2) per 1 januari 1998 beschikbaar zou moeten zijn.
207. Op grond van vorenstaande ideeën over het (begin)saldo van depot 32041 hanteren wij drie scenario's voor de berekening van interest, uitgaande van een (begin)saldo per 1 januari 1998, een renteperiode van 8 jaar en een rendement op basis van samengestelde interest. De renteperiode van 8 jaar is hier als uitgangspunt gehanteerd, omdat niet eerder dan met ingang van 2006, conform de overeenkomst met NN, tariefsinterest is overgeboekt naar depot 32041.

208. Van belang is te vermelden dat in de scenario's géén rekening is gehouden met onttrekkingen van indexatiekoopsommen van de in de scenario's gehanteerde saldi. De scenario's zijn dus gebaseerd op een maximum haalbaar rendement exclusief onttrekkingen.

	Scenario I	Scenario II	Scenario III
beginsaldo 1 januari 1998	€ 5.000.000	€ 9.080.000	€ 14.600.000
4 % samengestelde interest gedurende 8 jaar	€ 1.842.845	€ 3.346.607	€ 5.381.108

Voor de volledigheid merken wij hierbij op dat indien, zoals in de praktijk het geval is geweest, een beginsaldo per 1 januari 1998 van € 0 op depot 32041 wordt aangehouden de interest (uiteraard) ook € 0 bedraagt.

9.4.3 *Te maken afweging(en)*

209. Zoals in paragraaf 9.3 beschreven, zijn kanttekeningen te plaatsen bij het bedrag van € 5 miljoen dat in maart 2003 is gestort op depot 32041. Los van de te plaatsen kanttekeningen is het bedrag van € 5 miljoen in de praktijk wel als uitgangspositie gehanteerd voor het bedrag dat beschikbaar is voor indexaties. Scenario I kan op basis hiervan beschouwd worden als een minimumscenario dat leidt tot een te corrigeren bedrag van € 1,8 miljoen.
210. Aangezien deze bevinding zijn oorsprong vindt in de periode dat CBR verzekeringnemer is, kan gesteld worden dat eventuele correctie ten laste van CBR dient te komen.

9.5 **Het al dan niet terecht toerekenen van negatieve overrente aan STF**

Bevinding	In 2009 is een bedrag ad € 3.060.606 overgeboekt van depot 12971 (van STF) naar de egalisatiereserve van SPF, die kennelijk heeft plaatsgevonden op grond van de in het verleden gekozen methodiek van toerekening van negatieve overrente aan STF.
Bepalende variabele(n)	Het al dan niet handelen naar de exacte letter van overeenkomsten
Te maken afweging(en)	Correctie van € 0 - € 3.060.606 t.l.v. SPF en t.g.v. depot 12971.

9.5.1 Toelichting bevinding

211. Vanaf het jaarverslag 2001 van STF is negatieve overrente toegerekend aan STF en is jaarlijks een bedrag aan (negatieve) baten uit hoofde van ‘aandeel rendement depot NN’ verantwoord. Het jaarlijkse bedrag is ieder jaar toegevoegd aan het saldo van de post ‘aandeel in negatief rendement (negatieve overrente) depot NN’ en opgenomen onder de passiva van STF.
212. In reactie op een vraag van toezichthouder DNB heeft SPF aan DNB bericht dat bij STF sprake is van negatieve overrente als gevolg van een in het verleden gekozen methodiek.
213. In het verleden is gekozen voor het toerekenen van negatieve overrente aan de verschillende depots bij NN. Dit blijkt onder meer uit een brief van 12 juli 2002 van NN aan SPF-0, in de persoon van de heer Schenk. Als bijlage bij de brief is een overzicht van contractnummers en een verdeling van de cumulatieve negatieve overrente opgenomen. Onder ‘12971’ is voor het jaar 2001 een bedrag cumulatieve negatieve overrente opgenomen van € 1,398 miljoen. Dit bedrag is gelijk aan hetgeen is opgenomen in het jaarverslag 2001 van STF uit september 2002. In dit jaarverslag is voor de eerste maal sprake van een als passiva opgenomen post ‘Aandeel in negatief rendement (negatieve overrente) depot NN’.
214. In het verslag van het interview met vertegenwoordigers van NN is hierover het volgende opgenomen:
- Naar de letter geïnterpreteerd zou de negatieve overrente uitsluitend toegerekend kunnen worden aan het hoofdcontract; in het jaarwerk is ook één separate post negatieve overrente opgenomen. Meerdere klanten, waaronder het CBR, verzochten om toerekening van de negatieve overrente aan de verschillende relatienummers binnen het hoofdcontract. Dit is in de praktijk ook gebeurd. De heer Visser geeft aan dat het toerekenen van negatieve overrente in contracten met verschillende klanten, dus niet uitsluitend met het CBR, niet adequaat was afgedekt. Sinds ongeveer 2005 is het dan ook gemeengoed dat in contracten met klanten aandacht is voor de toerekening van negatieve overrente aan alle ‘deelnemende’ relatienummers die onder één hoofdcontract vallen.[...]*
215. In 2009 is een bedrag van € 3.060.606 overgeboekt van depot 12971 (van STF) naar de egalisatiereserve van SPF. Op grond van de in het verleden gekozen methodiek van toerekening van negatieve overrente aan STF, is bij de afsplitsing van het beleggingsdepot bepaald dat van depot 12971 van STF een bedrag van € 3.060.606 zou worden overgeboekt naar de egalisatiereserve van SPF.

216. In dit verband is voorts relevant dat NN ons desgevraagd heeft aangegeven dat nu bij afloop van de verzekeringsovereenkomst per 31 december 2011 is gekozen voor premievrije voortzetting van de bestaande aanspraken, en dat NN daarmee ‘opdraait’ voor de negatieve overrente.

9.5.2 *Bepalende variabelen*

217. De onttrekking van het bedrag van € 3.060.606 is strikt genomen in strijd met de overeenkomsten met NN; immers hierin zijn geen bepalingen opgenomen inzake toerekening van negatieve overrente aan depot 12971.

9.5.3 *Te maken afweging(en)*

218. Hoewel NN heeft aangegeven dat het een gebruikelijk verzoek was van verschillende klanten om de negatieve overrente toe te rekenen aan de verschillende depots die behoren tot de hoofdovereenkomst, is dit naar de letter geïnterpreteerd niet in overeenstemming met de overeenkomsten met NN.
219. Voorts geldt dat bij afloop van de verzekeringsovereenkomst per 31 december 2011 NN ‘opdraait’ voor de negatieve overrente.
220. Tegen deze achtergrond dient overwogen te worden een correctie door te voeren van € 3.060.606 ten gunste van depot 12971 en ten laste van (de egalisatiereserve van) SPF.

9.6 **De al dan niet deels onjuiste correctie van indexatiekoopsommen in 2006**

Bevinding	<p>In de periode 1 januari 1998 tot 23 maart 1999 is de som van de onttrekkingen uit hoofde van koopsommen indexatie fl. 2.026.358 (€ 919.521, waarvan koopsommen indexering 1998 ad € 728.536).</p> <p>Uitgaande van de overeenkomst met NN die op 20 september 2000 is ondertekend door het bestuur van STF, zijn de correcties in 2006 waarbij de koopsommen 1998 en de (tot 23 maart 1999 onttrokken) koopsommen 1999 alsnog ten last van CBR zijn gekomen, terecht.</p> <p>De correcties zijn echter in strijd met de tot 23 maart 1999 vigerende statuten van STF.</p>
Bepalende variabele(n)	<p>De te hanteren datum van ingang van overeenkomsten.</p> <p>Het al dan niet stringent hanteren van de ingangsdatum van statuten.</p>

Te maken afweging(en)	Correctie van € 0 - € 0,9 miljoen t.l.v. depot 12971 en t.g.v. CBR.
-----------------------	---

9.6.1 *Toelichting bevinding*

221. Op 20 september 2000 zijn in relatie tot zowel het depot ten behoeve van indexaties als het depot ten behoeve van de overgangs- en garantieregeling, nieuwe (aanvullende) overeenkomsten met NN ondertekend. Deze overeenkomsten traden met terugwerkende kracht tot 1 januari 1998 in werking en dienden ter invulling van de per 1 januari 1998 ingegane garantieregeling en overgangsregeling. De datum inwerkingtreding van de overeenkomsten met NN is niet consistent met het gegeven dat de doelwijziging STF niet per 1 januari 1998, maar pas per 23 maart 1999 (datum van akte van wijziging van statuten STF) in werking is getreden.
222. De inconsistentie tussen de datum inwerkingtreding van de overeenkomsten met NN (namelijk 1 januari 1998) en de datum van akte van wijziging van statuten van 23 maart 1999 is van invloed op het standpunt omtrent de juistheid van correcties die samenhangen met koopsommen voor indexatie.
223. In 2006 zijn aan depot 12971 bedragen toegevoegd die oorspronkelijk waren onttrokken aan depot 12971. Deze bedragen hebben betrekking op (correcties van) koopsommen voor indexatie betreffende 1998 en 1999. Zoals hierna beschreven, kunnen ten aanzien van de juistheid van deze correcties in 2006 verschillende standpunten worden ingenomen.

9.6.2 *Bepalende variabelen*

224. Op deze bevinding is van invloed de keuze die wordt gemaakt ten aanzien van de datum inwerkingtreding.
225. Indien als uitgangspunt de datum inwerkingtreding van de overeenkomst met NN, zijnde 1 januari 1998, wordt gehanteerd, dan zijn de correcties in 2006 juist.
226. Indien echter de datum 23 maart 1999 als leidend wordt beschouwd, zijn de correcties deels onjuist want in strijd met de tot 23 maart 1999 vigerende statuten van STF. Het totaal van de aan depot 12971 tussen 1 januari 1998 en 23 maart 1999 onttrokken koopsommen voor indexatie bedraagt afgerond € 0,9 miljoen. Dit bedrag is onderdeel van de correcties in 2006 betreffende koopsommen voor indexatie 1998 en 1999.

9.6.3 *Te maken afweging(en)*

227. Afhankelijk van het gekozen uitgangspunt zou al dan niet ten laste van depot 12971 een bedrag van € 0,9 miljoen kunnen worden overgemaakt aan CBR. Daarbij is van belang te onderkennen dat in de praktijk gehandeld is uitgaande van de datum inwerkingtreding van de overeenkomsten met NN, zijnde 1 januari 1998.

9.7 **De afgaande op het jaarverslag 1999 CBR, onterechte ‘dubbele’ bijschrijving overrente 1998**

Bevinding	Afgaande op het jaarverslag 1999 van CBR, is sprake van een onterechte ‘dubbele’ bijschrijving van de afrekening 1998 (waaronder met name overrente 1998) ad (afgerond) fl. 3,827 miljoen op depot 12971
Bepalende variabele(n)	De gehanteerde omschrijving bij bedragen in verschillende jaarverslagen (CBR en STF).
Te maken afweging(en)	Correctie van € 0 - € 1,737 miljoen (fl.3,827 miljoen) t.l.v. depot 12971 en t.g.v. CBR

9.7.1 *Toelichting bevinding*

228. Door NN is op 13 april 2000 van het rekeningcourant van het hoofdcontract van verzekeringnemer CBR naar depot 12971 een bedrag van fl. 7,243 miljoen overgeboekt uit hoofde van afrekening (inclusief overrente) 1998.
229. Deze afrekening door NN is gebaseerd op afspraken, die als gevolg van de nieuwe, met terugwerkende kracht afgesloten overeenkomsten met NN van 20 september 2000, ingaande 1 januari 1998 niet (meer) van toepassing zijn. In samenhang met deze nieuwe overeenkomsten werd de afrekening van 1998 bepaald op een bedrag van fl. 3,810 miljoen. Gelet op de eerdere overboeking op 13 april 2000 diende derhalve een correctie (hierna aangeduid als ‘correctie A’) ten laste van depot 12971 doorgevoerd te worden.
230. Door CBR is op 3 april 2001 een bedrag van fl. 8,827 miljoen betaald op depot 12971.
231. Afgaande op het jaarverslag CBR 1999 maakt hiervan onderdeel uit het bedrag van fl. 3,827 miljoen, zijnde (bij benadering) de afrekening 1998 op grond van de nieuwe overeenkomsten met NN.

232. Eind 2005 is de schuld van CBR aan STF ter grootte van (afgerond) fl. 12,765 miljoen voldaan, waarvan onder meer deel uitmaakt een bedrag uit hoofde van de aangeduide ‘correctie A’.
233. Afgaande op het jaarverslag CBR 1999 is derhalve sprake van ‘dubbele’ bijschrijving van de afrekening 1998 (waaronder met name overrente 1998) van fl. 3,827 miljoen op depot 12971. Afgaande op het jaarverslag 2001 van STF is dit echter niet het geval.
234. Het door CBR op 3 april 2001 op depot 12971 betaalde bedrag van fl. 8,827 miljoen is volgens gegevens in het jaarverslag 2001 van STF opgebouwd uit:
- baten 2001: ‘ontvangen bijdrage CBR’ van fl. 7,123 miljoen en
  - baten 2000: ‘rendement/overrente depot Nationale Nederlanden’ van fl. 1,704 miljoen.
235. Bij het opmaken van de jaarrekening 2001 van STF is vermoedelijk geconstateerd dat de ‘dubbele’ bijschrijving zou kunnen ontstaan (op dat moment is de schuld van CBR aan STF van fl. 12,765 miljoen nog niet voldaan).
236. Dit gelet op een passage uit een notitie van 30 juli 2002 van EY aan de heer Schenk van CBR: ‘Mogelijk zou gesteld kunnen worden dat de storting in 2001 [van het bedrag van fl. 8,827 miljoen] door CBR in zijn geheel dan wel deels is aan te merken als storting in het nieuwe indexatiedepot.’ Kennelijk is aan deze stelling geen vervolg gegeven en is gekozen voor de genoemde wijze van verantwoording (zoals opgenomen in het jaarverslag 2001 van STF) namelijk een ontvangen bijdrage CBR van fl. 7,123 miljoen en rendement depot NN 2000 van fl. 1,704 miljoen.
237. Voor de wijze van verantwoording van de storting van het totaalbedrag van fl. 8,827 miljoen in de jaarrekening in het jaarverslag 2001 van STF hebben wij geen grondslag aangetroffen.

9.7.2 *Bepalende variabelen*

238. Of al dan niet sprake is van een onterechte ‘dubbele’ storting van afrekening (overrente) 1998 op depot 12971 is afhankelijk van het jaarverslag dat als uitgangspunt wordt genomen.
239. Afgaande op de gegevens in het eerder vastgestelde jaarverslag 1999 van CBR heeft het bedrag ad fl. 8,827 miljoen betrekking op:
- dotatie garantieregeling van fl. 5 miljoen en
  - overrente depot NN 1998 van fl. 3,827 miljoen.

240. Afgaande op de gegevens in jaarverslag 2001 van STF heeft het bedrag ad fl. 8,827 miljoen betrekking op:

- ontvangen bijdrage CBR van fl. 7,123 miljoen en
- rendement/overrente depot NN 2000 van fl. 1,704 miljoen.

9.7.3 *Te maken afweging(en)*

241. Indien afgegaan wordt op het jaarverslag 1999 van CBR, is sprake van onterechte ‘dubbele’ storting op depot 12971. Dit impliceert dat ten laste van depot 12971 een bedrag van fl. 3,827 miljoen dient te worden overgeboekt naar CBR. Dit zou tevens impliceren dat de volgens het jaarverslag 2001 STF, ontvangen bijdrage van fl. 7,123 miljoen wordt verlaagd met fl. 3,827 miljoen naar fl. 3,296 miljoen.

9.8 **De onttrekking in 2008 van € 3,5 miljoen in strijd met statuten**

Bevinding	In 2008 is een bedrag van € 3,5 miljoen aan depot 12971 onttrokken en betaald op de bankrekening van CBR. Hoewel aan de onttrekking een besluit van het bestuur van STF ten grondslag ligt, is de onttrekking in strijd met het doel van STF.
Bepalende variabele(n)	Het al dan niet handelen naar de exacte letter van overeenkomsten / statuten
Te maken afweging(en)	Correctie van € 0 - € 3,5 miljoen t.l.v. CBR en/of SPF en t.g.v. depot 12971.

9.8.1 *Toelichting bevinding*

242. Met boekdatum 29 april 2008 is een bedrag van € 3,5 miljoen aan depot 12971 onttrokken en betaald op de bankrekening van CBR. Aan de onttrekking ligt een geldig besluit ten grondslag van het bestuur STF. Uit onderliggende bescheiden volgt dat de betaling samenhangt met een bijdrage van STF in de aanpassing van de pensioenrechten van 55-minners zoals in de CAO is overeengekomen.

9.8.2 *Bepalende variabele*

243. Indien strikt de letter van de statuten STF wordt gevolgd, is de onttrekking van € 3,5 miljoen van depot 12971 in strijd met deze statuten. Op grond van de statuten bestaan de uitgaven van STF onder meer uit ‘andere uitgaven, welke het bestuur ter nakoming van de doelen van

het fonds of voor het beheer van het fonds nodig acht.' Het doel van STF is het onder bepaalde voorwaarden doen van aanvullende (salarisvervangende) uitkeringen aan gewezen werknemers van CBR. De groep van 55-minners is echter niet te bestempelen als een groep van 'gewezen werknemers'. Het bedrag van € 3,5 miljoen kan dan ook gezien worden als een 'andere uitgave' van STF, maar deze uitgave is in strijd met het doel van STF en daarmee, zoals reeds weergegeven, in strijd met de norm.

9.8.3 *Te maken afweging(en)*

244. Afgewogen dient te worden welke gewicht toegekend wordt aan het gegeven dat de onttrekking in strijd met de statuten heeft plaatsgevonden. Afgaande op de notulen is het besluit unaniem door het bestuur van STF genomen en ten aanzien van dit besluit zijn geen formele omissies geconstateerd. In geval van een eventuele correctie dient te worden afgewogen of het bedrag van € 3,5 miljoen ten laste van CBR. Gelet op de pensioengerelateerde aard van de betaling aan CBR kan overwogen worden het bedrag (vervolgens) ten laste van SPF te brengen.

9.9 Overzicht (eventuele) financiële consequenties

245. In de voorgaande paragrafen hebben wij twee bevindingen met eenduidige financiële consequenties geïdentificeerd (paragraaf 9.1). Tevens hebben wij zeven bevindingen geïdentificeerd met eventuele financiële consequenties (paragraaf 9.2 tot en met paragraaf 9.8). De financiële consequenties zijn afhankelijk van de ten aanzien van deze bevindingen gehanteerde uitgangspunten. In de navolgende paragrafen geven wij een samenvatting van enerzijds de bevindingen met eenduidige financiële consequenties en anderzijds van de bevindingen met eventuele financiële consequenties. In de paragraaf met de eventuele financiële consequenties is een overzicht opgenomen waarin de eventuele consequenties van de in paragrafen 9.2 tot en met 9.8 beschreven bevindingen in samengevatte vorm zijn weergegeven. Per afzonderlijke bevinding is in dit overzicht aangegeven wat de eventuele minimale consequenties en maximale consequenties zijn. Tevens volgt uit het overzicht op welke entiteiten de consequenties betrekking hebben. Uit de tabel volgt dat de eventuele financiële consequenties betrekking (kunnen) hebben op STF, SPF en/of CBR.

9.9.1 *Bevindingen met eenduidige financiële consequenties*

246. Wij hebben, zoals in paragraaf 9.1 beschreven, twee bevindingen geïdentificeerd met eenduidige financiële consequenties. Deze bevindingen leiden tot de navolgende, door te voeren correcties:

- Een correctie van € 196.970 ten laste van depot 12971 ten gunste van CBR in verband met te veel aan STF toegerekende overrente;
- De globale berekening van de tariefsinterest uitgaande van 4% en het gemiddelde saldo van depot 32041 per jaar met betrekking tot de periode 2003 – 2005 komt uit op € 300.000. Met betrekking tot de desbetreffende periode is een bedrag van € 6.625 aan tariefsinterest ten gunste van depot 32041 geboekt. Het verschil van € 293.975 dient nog ten gunste van depot 32041 te komen. Aangezien het indexatiedepot onderdeel is van de overeenkomst tussen NN en SPF, dient SPF een correctie door te voeren ten gunste van depot 32041.

9.9.2 *Bevindingen met, afhankelijk van de gekozen uitgangspunten, eventuele financiële consequenties*

247. Voor iedere afzonderlijke bevinding hebben wij hierna samengevat weergegeven wat de minimale ('minimaal scenario') en maximale ('maximaal scenario') financiële consequenties

kunnen zijn. Tevens geven wij per bevinding aan op welke entiteit(en) de consequenties betrekking kunnen hebben. Wij benadrukken dat iedere bevinding afzonderlijk gewogen dient te worden. De bedragen die bij elke bevinding zijn opgenomen zijn onlosmakelijk verbonden met de daarbij in de voorgaande paragrafen gehanteerde uitgangspunten en afwegingen.

Het saldo per 1 januari 1998 dat bestemd is voor indexatie van pensioenen (paragraaf 9.2)

STF (depot 12971)		SPF (depot 32041)		CBR	
Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario
0	-14.600.000	0	14.600.000	0	0

De juistheid van het initieel in 2003 op depot 32041 gestorte bedrag (paragraaf 9.3)

STF (depot 12971)		SPF (depot 32041)		CBR	
Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario
500.000	5.000.000	-500.000	-5.000.000	0	0

Het ontbreken van rendement op depot 32041 (paragraaf 9.4)

STF (depot 12971)		SPF (depot 32041)		CBR	
Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario
0	0	1.800.000	5.400.000	-1.800.000	-5.400.000

Het al dan niet terecht toerekenen van negatieve overrente aan STF (paragraaf 9.5)

STF (depot 12971)		SPF		CBR	
Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario
0	3.060.606	0	-3.060.606	0	0

De al dan niet deels onjuiste correctie van indexatiekoopsommen in 2006 (paragraaf 9.6)

STF (depot 12971)		SPF		CBR	
Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario
0	-900.000	0	0	0	900.000

De afgaande op jaarverslag 1999 CBR, onterechte 'dubbele' bijschrijving overrente 1998 (paragraaf 9.7)

STF (depot 12971)		SPF		CBR	
Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario
0	-1.737.000	0	0	0	1.737.000

De onttrekking in 2008 van € 3,5 miljoen in strijd met statuten (paragraaf 9.8)

STF (depot 12971)		SPF		CBR	
Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario	Min scenario	Max scenario
0	3.500.000	0	0	0	-3.500.000

9.10 Tot slot

248. De diverse onderzoeken die in het verleden bij CBR zijn verricht naar de pensioengelden leverden niet de gewenste duidelijkheid op. Intégis kreeg de opdracht om nader onderzoek te verrichten naar de voornaamste nog levende onduidelijkheden. De bevindingen van het onderzoek laten zien dat in de loop van een lange periode op verschillende momenten in de tijd en door verschillende destijds verantwoordelijke betrokkenen besluiten zijn genomen waarbij ieder afzonderlijk vraagtekens kunnen worden geplaatst. Die vraagtekens hebben vooral betrekking op het niet-voldoen aan formele regels, soms als uitvloeisel van pogingen om de nadelige gevolgen van eerdere beslissingen te repareren.
249. De eventuele financiële consequenties van de in dit rapport opgetekende bevindingen, zijn door Intégis in dit hoofdstuk in beeld gebracht. Óf en in welke mate financiële consequenties dienen te worden verbonden aan de bevindingen is uiteindelijk aan onze opdrachtgevers die hierover, aan de hand van de in dit hoofdstuk opgenomen afwegingen, met elkaar in overleg kunnen treden.
250. Ongeacht de keuze die daarbij wordt gemaakt, speelt altijd de complicatie dat eventuele financiële correcties alleen op hoofdlijnen mogelijk zijn, gezien het feit dat verrekeningen waarbij bijvoorbeeld ook de gevolgen van gederfde interest worden meegenomen, praktisch complex zijn.

Intégis BV
namens deze,

B. Bruin RA
Directeur